Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 30 (1628) ГОД XXXI БЕЛАСТОК 26 ЛІПЕНЯ 1987 г. ЦАНА 12 зл.

БЕЛАРУСКІ ФЭСТ У БЕЛАСТОКУ

Дзень выпаў такі як трэба. Сонца грэла, а летні вецер халадзіў. Лепшай пагоды і не закажаш. Такой стаяла гэтая нядзелька, 5 ліпеня ў Беластоку.

Калі сонца з зеніту стала спускацца на вечар, пачаўся ў Беластоцкім амфітэатры ля вул. Кастуся Каліноўскага беларускі фэст, які арганізаваў Гарадскі аддзел Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Беластоку, на чале якога стаіць заслужаны беларускі дзеяч Валянціна Ласкевіч. Па краях амфітэатра размясціліся ларкі з цацкамі, памяткамі, салодкай ватай, кніжкамі „Дома кнігі", дзе працуе прафесіянальна В. Ласкевіч. Ля аднаго з такіх кніжных ларкоў прымасціўся Сакрат Яновіч і падпісваў сваю апошнюю кніжку „Беларусь, Беларусь".

А ў амфітэатры выступіў з дакладам сакратар ГП БГКТ В. Луба, потым больш за тры гадзіны ішоў святочны канцэрт. Людзей сабралася вельмі многа. Трэба сказаць, што беларускі фэст, беларуская песня мае ў нашым горадзе вялікае мноства любіцеляў, якія хочуць яе слухаць і якія выбралі гэты дзень на адпачынак з беларускай песняй. Вельмі знамянальны гэта факт, што ўсё больш гараджан прыходзіць на беларускія імпрэзы ў Беластоку. Што ўсё больш гараджан пад крыламі беларускай песні адпачывае. Гэтаму і служаць святы беларускай песні ў горадзе Беластоку.

Удзел у апошнім канцэрце прынялі лаўрэаты конкурсу „Беларуская песня-87". Выступалі калектывы і салісты.

Гайнаўскі змешаны хор пад мастацкім кіраўніцтвам Дзмітрыя Ціханюка, як заўсёды, парадаваў нас высокім і тонкім харавым майстэрствам. Было гэта іх 112 выступленне за чатыры гады існавання. Класічнае мастацтва гайнаўскага хору вельмі добра прымаюць беластаччане.

Стыхійна, свабодна і радасна выступіў Гарадок, каторы ўжо раз пацвярджаючы высокі клас народнага спявання і жывучасць жаночага калектыву. Бо хоць прыступіў да іх мужчына Юрка Налівайка, ды і сам Сцяпан Копа ўжо не толькі іграе, але і спявае, то аднак Гарадок для слухача застаецца жаночым калектывам. 33 гады гэтыя жанчыны ўладаюць беларускай песняй, ствараючы новы сімвал свайго гарадка. А нястомная прымадонна гарадоцкага калектыву Ніна Мушынская, ох, як добра нізкім альтам усё яшчэ ўторыць калектыву.

„Цаглінкі", калектыў са Старога Ляўкова, выступіўшы на фэсце ў Міхалове, паспелі яшчэ і на беластоцкі канцэрт.

„Цаглінкі" — невялікі жаночы калектыў з Ляўкова, які працуе пад кіраўніцтвам Васіля Целушэцкага, існуе два гады. Толькі два гады? — хочацца крыкнуць, слухаючы гэты калектыў. І чарговы раз хочацца сказаць добрае слова аб бурлівым развіцці харавых беларускіх калектываў, аб таленавітасці людзей, аб адданасці песні тых, хто калектывы вядзе і аб працавітасці ўсіх разам. Ляўкоўскія „Цаглінкі" можна было б назваць першым беларускім р а б о ч ы м калектывам на вёсцы, бо ж удзельнікі яго звязаны з вялікай керамічнай фабрыкай у Ляўкове і працуюць пад яе патранатам. За два гады існавання „Цаглінкі" апраўдалі сябе і ідуць у будучыню з вялікімі сіламі.

Таксама толькі два гады працуе змешаны хор Гарадскога аддзела БГКТ у Беластоку (мастацкі кіраўнік Сцяпан Копа). З кожным новым іх выступленнем вельмі ж заўважаецца рост хору і па колькасці харыстаў і па якасці спеву. Хтосьці сказаў у амфітэатры: „Я і не думаў, што ў Беластоку ёсць такі добры і вялікі хор". А гэты цяперашні беластоцкі беларускі хор прадаўжае слаўную харавую традыцыю горада. Як добра, што ніколі не высахла крыніца харавога беларускага мастацтва ў Беластоку!

Напамінаем беластаччанам, што рэпетыцыі нашага хору адбываюцца ў кожны чацвер а 18-й у клубе на вул. Варшаўскай 11.

Вельмі цікавы саліст выявіўся ў беластоцкім хоры Уладзімір Юрчук, 80-гадовы жвавы чалавек, пад бурныя апладысменты праспяваў дзве песні: „Ой, гаголіца" і „Загневалася жонка". У Юрчука інтэрпрэтатарскі талент народных песень. Яго абавязкова трэба выкарыстоўваць як найшырэй, няхай спявае на радасць людзям.

У канцэрце выступілі некаторыя лаўрэаты школьнага конкурсу. Добры хлапечы дуэт са школы ў Дубяжыне — Шаратуха-Ваўранюк і малая салістка

(Працяг на стар. 5)

33-гадовы калектыў з Гарадка па гэты раз выступіў са сваім арганізатарам і душой калектыву — Нінай Мушынскай (першая справа).

З рэпарцёрскіх ЗАПІСАК

ШУКАЮЧЫ БАЦЬКУ...

Спыніўся я пасярэдзіне вёскі Тыневічы Вялікія. З правага боку, у краме, гаманілі людзі, пераважна жанчыны, чакаючы, калі прывязуць хлеб, а насупраць, на лавачцы пад плотам, прыселі старэйшыя мужчыны. Падумаў я, што яны напэўна памятаюць ваенны час, і накіраваўся ў іх бок.

У Тыневічы прывяла мяне просьба вучняў сярэдняй школы № 2 у горадзе Сватава, Варашылаўградскай вобласці, што на Украіне. Яшчэ ў 1985 годзе яны звярнуліся да мяне за дапамогай у пошуках магілы воіна Савецкай Арміі Івана Грыгор'евіча Іванова. Гэта яго сын Леанід Іванавіч хоча ведаць месца вечнага спачынку свайго бацькі, якога ён ніколі не бачыў, бо нарадзіўся пасля адыходу бацькі на фронт. Хацеў бы таксама атрымаць жменю зямлі з ягонай магілы...

У паведамленні аб гібелі Івана Грыгор'евіча сказана, што ён пахаваны на могілках, у 700 метрах ад вёскі Падухоўнае або Падухоўка. Так гэтую назву з рукапіснага, зацертага тэксту прачыталі школьныя следапыты, аб'яднаныя ў групе „Пошук". На жаль, вёскі з такой назвай няма на Беласточчыне. Знайшоў я Вульку Падухоўную. Яна недалёка ад Беластока, у Васількоўскай гміне. Гэта ціхая вёсачка, закінутая далекавата ад галоўных дарог. У солтысавай хаце з зацікаўленнем і павагай выслухалі мой расказ пра трагічны лёс савецкага салдата і пра клопаты яго сям'і. На жаль, дапамагчы мне не змаглі. Старэйшыя людзі, якія шчасліва перажылі гэтую вайну, рашуча сцвердзілі, што ў іх наваколлі ніякіх савецкіх салдат пахаваных не было, а фронт з усходу на захад перакаціўся так хутка, што яны нават не заўважылі, калі іх вызвалілі ад гітлераўскай акупацыі.

Значыць, у Вульцы Падухоўнай няма і не магло быць магілы Івана Грыгор'евіча Іванова. Яго кроў недзе ў іншым месцы ўвабрала наша зямля. Толькі дзе? Паселішчы з назвай Падухоўнае ці Падухоўка знаходзяцца недзе ў цэнтры і на поўдні Польшчы. Туды, аднак, Іван Іваноў ужо не дайшоў. Пярэчыць гэтаму „пахаронка", даручаная сям'і. У ёй гаварылася:

„Похоронен с отданием воин-

(Працяг на стар. 3)

АБ „НІВЕ“

Гаварыць аб „Ніве“ гэта значыць гаварыць аб чымсьці, што ёсць, калі не часткай майго цела, дык напэўна часткай маёй душы.

Не раз у часе рознага тыпу сустрэч з насельніцтвам чуў я розныя выказванні аб „Ніве“. Былі гэта ў большасці выказванні крытычныя. Зрэшты, гэта мяне не здзіўляе, бо вядома, што ў нас пагалоўна ўсе маюць крытычныя погляды на тэму ўсяго і ўсіх, зразумела, апрача саміх сябе.

Трэба сказаць сабе адкрыта і ясна: незалежна ад таго, якой газетай будзе „Ніва“, знойдуцца вялікія групы людзей, якія будуць да яе адносіцца крытычна. Чаму? Таму, што „Ніва“ адна, а яе чытачы належаць прынамсі да трох грамадскіх класаў, дзесяткаў прафесій, розных узростаў — ад сямі да ста гадоў. Наш тыднёвік накіраваны да сялян, рабочых, інтэлігентаў, рамеснікаў, вучняў, студэнтаў, прафесараў, дзяўчат, хлапцоў, мужчын і жанчын. І гэта яшчэ не ўсё. „Ніва“ ідзе не толькі ў рукі беларусаў з усходняй Беласточчыны, але і да тых беларусаў, якія жывуць у розных закутках Польшчы. І не толькі. Вядома, што „Ніву“ выпісваюць беларусы з Савецкага Саюза і прынамсі з дваццаці заходніх краін.

Ну, і цяпер скажыце, дарагія чытачы, ці можа быць такі геній-рэдактар, які мог бы стварыць газету, што ўсім гэтым катэгорыям чытачоў магла б у аднолькавай ступені спадабацца? Думаю, што такога генія не было і не будзе. Ацэньваючы „Ніву“, трэба глядзець на яе не з нейкай фантастычнай хмаркі наіўных пажаданняў, а з рэальнага грунту сапраўдных магчымасцей. Вось з гэтага грунту і стараюся глядзець на наш перыёдык. І якія ж пры гэтым агортваюць мяне думкі і пачуцці? Перш за ўсё пачуццё ўдзячнасці ўсім тым людзям, якія прымаюць непасрэдны ўдзел у рэдагаванні нашага часопіса, а асабліва ў адносінах да галоўнага рэдактара „Нівы“ Г. Валкавыцкага, які нязменна на працягу трыццаць аднаго года з'яўляецца архітэктарам нашага тыднёвіка. Здаецца мне, што галоўная думка, якой кіраваўся Г. Валкавыцкі на працягу гэтага трыццаць аднаго года, ішла ў тым напрамку, каб „Ніва“ рэдагавалася максімальнай колькасцю не толькі прафесійных журналістаў, але і непрафесійных карэспандэнтаў, якія, як вядома, прымалі і прымаюць вельмі вялікі ўдзел у фармаванні ідэйнага і фармальнага аблічча „Нівы“.

Думаю, што галоўнае дасягненне выдаўцоў „Нівы“ — гэта тое, што з'яўляецца яна даволі верным люстрам беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы, водгуллем тых шчырых галасоў, смеху або плачу, якія разыходзіліся і разыходзяцца з беларускіх гушчаў.

Думаю, што калі б не было

(Працяг на стар. 5)

У ПРЭЗІДЫУМЕ ГП БГКТ

11 чэрвеня 1987 г. адбылося чарговае пасяджэнне Прэзідыума ГП БГКТ. Асноўнай тэмай была ацэнка выканання прапаноў супольнага пасяджэння прэзідыумаў Ваяводскай рады ПРОН і Галоўнага праўлення БГКТ ад 26 чэрвеня 1986 г. У выніку супольнага пасяджэння былі накіраваны ў адрас адпаведных міністэрстваў прапановы ў галіне асветы і культуры. На нашыя прапановы дало адказ Міністэрства асветы і выхавання, Міністэрства навукі і вышэйшага школьніцтва і Радыёкамітэт, аб чым мы інфармавалі на старонках „Нівы“. Прэзідыум ГП выказаў падзяку старшыні Ваяводскай рады ПРОН праф. Пятру Бараню за аказаную ім падтрымку нашым прапановам, а таксама звярнуўся з просьбай накіраваць у Міністэрства культуры і мастацтва нашыя пастулаты ў справе выдавецкай дзейнасці, імпарту кніг з БССР, падрыхтоўкі інструктараў для беларускага аматарскага руху.

Прэзідыум ГП прыняў праграму святкавання 70-тай гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. З мэтай адзначэння гэтай знамянальнай гадавіны БГКТ будзе праводзіць беларускія народныя фэсты, дэкламатарскі конкурс, урачыстыя сходы, акадэміі і вечарыны.

Прэзідыум заслухаў таксама інфармацыю аб выкананні фінансавага плана ГП за пяць месяцаў бягучага года. **(В.Л.)**

ХРОНІКА

ЧЭРВЕНЬ 1987

1 — Прадстаўнікі БГКТ (Валянціна Ласкевіч, Вера Валкавыцкая і Віталій Луба) адбылі сустрэчу з членамі Прэзідыума Ваяводскага аддзела Таварыства тэатральнай культуры ў Беластоку. Былі абмеркаваны магчымасці супрацоўніцтва ТКТ з БГКТ у дасканаленні і папулярызацыі беларускага тэатральнага руху.

3 — Прэзідыум Праўлення Гайнаўскага аддзела БГКТ прыняў план культурных мерапрыемстваў. На чэрвень запланаваны танцавальны вечар у Дубінах і беларускі фэстын у Гайнаўцы.

— Аддзел БГКТ у Бельску-Падляшскім арганізаваў „Беларускі дзень“. У беларускай пачатковай школе і ў ліцэі з вучнямі сустрэліся журналісты „Нівы“. У Бельскім доме культуры выступілі школьныя лялечныя тэатры. У клубе БГКТ наладжана выстаўка абраднага печыва і экспанатаў у будучы Беларускі музей. Падвечар адбыўся канцэрт калектыву „Нёман“ з Гродна.

4 — Гістарычная секцыя ГП БГКТ арганізавала чарговую сустрэчу для ўсіх, хто цікавіцца беларускай мінуўшчынай. Навуковы супрацоўнік Філіяла Варшаўскага універсітэта ў Беластоку мгр Антон Мірановіч прачытаў лекцыю на тэму „Беларуская нацыянальная свядомасць на Беласточчыне“.

6 — Аўтар „Пожні“ Васіль Петручук (кандыдат у члены Саюза польскіх пісьменнікаў) сустрэўся з вучнямі пачатковай школы ў Трасцянцы.

11 — Праўленне літаб'яднання „Белавежа“ абмеркавала план адзначэння юбілею 30-годдзя (1988 г.) беларускага літаратурнага руху ў Польшчы.

12 — На сваім пасяджэнні Прэзідыум праўлення Гайнаўскага аддзела БГКТ ацаніў падрыхтоўку да беларускага народнага фэстына, які адбыўся 14 чэрвеня ў Гайнаўскім парку 30-годдзя ПНР.

20 — У пачатковых школах у Орлі, Малінніках і Пашкоўшчыне адбыліся сустрэчы з Сакратам Яновічам.

21 — У Гайнаўскім доме культуры прайшоў агульны сход членаў Грамадскага камітэта пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху ў Гайнаўцы. Камітэт зараз налічвае 140 членаў. За тры гады дзейнасці на рахунку пабудовы Камітэт сабраў 9 млн. зл. і 3500 долараў з ЗША, апрацаваў камплектную тэхнічную дакументацыю. У канцы мінулага года будаўнічае прадпрыемства пачало пабудову музея. У пастанове сходу пакладзены асаблівы націск на актывізацыю збору грашовых сродкаў і экспанатаў у музейны фонд, а таксама паскарэнне пабудовы.

22 — Беластоцкі ваявода Мар'ян Гала прыняў дэлегацыю ГП БГКТ. У склад яе ўваходзілі: Аляксандр Баршчэўскі, Янка Зенюк, Канстанцін Майсеня і Віталій Луба. Старшыня ГП БГКТ А. Баршчэўскі паінфармаваў ваяводу аб напрамках дзейнасці Таварыства і яго праблемах. Многа ўвагі падчас сустрэчы адведзена пабудове Беларускага музея ў Гайнаўцы, выдавецкай дзейнасці і аматарскаму руху.

25 — У рэдакцыі „Нівы“ адбыўся сход пярвічнай партыйнай арганізацыі ПАРП пры ГП БГКТ. Галоўнай тэмай сходу быў мэцэнат БГКТ і „Нівы“ над беларускім літаратурным рухам у Польшчы. Удзельнічалі ў ім літаратары-„белавежцы“ і прадстаўнікі ваяводскіх улад: Эдвард Беляк — намеснік кіраўніка Аддзела навукі, культуры і асветы ВК ПАРП і Валянціна Казімерчык — прадстаўнік Аддзела культуры і мастацтва Ваяводскай управы ў Беластоку.

У сувязі з абмежаванымі выдавецкімі магчымасцямі БГКТ паўстае пагроза заняпаду творчасці беларускамоўных літаратараў. Сход абавязаў партарганізацыю і Прэзідыум ГП БГКТ прыняць адпаведныя меры дзеля паляпшэння сітуацыі, існуючай у выдавецкай галіне.

28 — Юбілей трыццацігоддзя адзначала Літоўскае грамадска-культурнае таварыства. У Пунску адбылося ўрачыстае пасяджэнне Галоўнага праўлення ЛГКТ. Ад імя БГКТ віншаванні і пажаданні пераказаў сакратар Віталій Луба. Вечарам над возерам Галадусь у Бурбішках сустрэліся ўсе літоўскія самадзейныя калектывы.

(В.Л.)

Глыбокія спачуванні
Тамары Баран
з прычыны смерці
бацькі
выказваюць
сябры з Беластоцкага аддзела
БГКТ і „Нівы“

ЗАБЫТАЯ ГІМНАЗІЯ

Забытая Беларуска-руская гімназія ў Беластоку, аб якой у красавіку гэтага года „Ніва“ надрукавала рэпартаж, заслугоўвае на шырэйшыя ўспаміны. Я быў адным з своечасова закончыўшых яе адзінаццаці выпускнікоў. Астатнія нашы чацвертакурснікі атрымлівалі „малую матуру“ крыху пазней у іншых гімназіях. Ніхто з нас, аднак, не ведае арганізатараў гімназіі, а нават першых дзён яе працы. Часта прыходзілі ў школу тагачасныя працаўнікі асветы Піліп Кізевіч і Рыгор Гасквіч. Апошні быў у 1945 годзе забіты ў Беластоку, вучні нашай гімназіі ўзялі ўдзел у яго пахаванні. П. Кізевіч ужо не жыве.

Я з дваюрадным братам Аляксандрам Семенюком, зараз геолагам у БССР, даведаўся аб існаванні гімназіі ад Філіпа Грынявіцкага з Агароднікаў, які веласіпедам праз Трасцянку ехаў паступіць вучыцца. Мяне гэтая вестка вельмі ўсхвалявала. Маці не хацела, каб я ехаў вучыцца, з увагі на страту апошняга памагатага ў гаспадарцы, а бацька аднёсся да гэтага вельмі прыхільна. Памятаю, што ўспамянуў ідучую яшчэ страшэнную вайну і што „вучоным усюды лягчэй“. Праз некалькі гадзін мы былі ўжо ў Беластоку.

Горад сустрэў нас непрыхільна. Два кантролі дакументаў, усюды мноства савецкага войска, складаў зброі, выпаленыя дамы, знішчаныя вуліцы. Не было святла, водаправоднай вады, магазінаў.

Раніцай прыйшлі мы ў канцылярыю гімназіі, дзе сустрэла нас сімпатычная сакратарка Таня (пасля Лашэвіч) і тут жа настаўнікі зрабілі нам „экзамен“: ці вывучалі вы алгебру, механіку, рускую літаратуру? Паводле некалькіх адказаў прапанавалі другі або трэці клас гімназіі. У палове кастрычніка 1944 года былі яшчэ свабодныя месцы. Чацвертага класа яшчэ не было. Мы выбралі другі. Вучні прынялі нас ветліва, былі толькі здзіўлены, што паходзім мы з Бельшчыны. Яны прыехалі з раёна Гарадка, Міхалова, Заблудава, Харошчы і з Беластока. Прыезджыя гаварылі паміж сабой усюды па-беларуску, а беластаччане — па-польску або па-руску. Лекцыі вяліся на той мове, якую найлепш ведаў сам настаўнік. Усе мы да гэтага хутка прывыклі і навучыліся нядрэнна імі валодаць. У пасляваенным Беластоку было гэта апошняе месца неантаганістычнага разнамоўя.

Малы, перапоўнены моладдзю будынак здаваўся нам найпрыгажэйшым у горадзе (а можа сярод тагачасных пажарышчаў ён сапраўды быў такім?). Не было падручнікаў і ніякіх іншых школьных дапаможнікаў. Пасцягвалі падручнікі савецкія, польскія, а нават царскія. Я пераказаў атлас анатоміі чалавека, які мне прывёз у 1940 годзе дзядзька-ленінградзец. Сшыткі рабілі самі з рознай паперы, пісаць трэба было многа.

Непаўторнай была, аднак, атмасфера навукі, узаемадапамогі, сужыцця як у школе, так і до-

(Працяг на стар. 4)

НА „СОНЕЧНЫМ СТОКУ"

Яшчэ ў 1978 годзе тут касілі жыта і ніхто нават не падумаў, што на ўзгорку на захад ад горада Беластока, здалёк ад яго цэнтра, будзе пабудаваны вялікі, сучасны жыллёвы пасёлак. У верасні 1979 года арганізавалі **жыллёвую слулдзельню** і назвалі яе **„Сонечны сток"**. У студзені 1980 года перадалі ў карыстанне першы шматсямейны будынак. Такі быў пачатак.

У 1982 годзе на наймалодшым тады беластоцкім пасёлку пражывала ўжо чатыры тысячы чалавек, а на два гады пазней — адзінаццаць тысяч. Зараз жыве тут каля васемнаццаці тысяч. На пасёлку пабудавалі вуліцы: Стромую, Марчукоўскую, Упальную і Уладзіслава Гамулкі. Былі адкрыты крамы, пошта, школа, прадшколле, пункты паслуг. У 1990 годзе жыхары пасёлка будуць мець яшчэ адну выгаду — тэлефоны ў сваіх кватэрах.

Цяпер пасёлак „Сонечны сток" — візітная картачка звыш чвэрцьмільённага горада над рачулкай Белай. Кватэры тут большыя, чым дзе-небудзь, цікавая архітэктура, дапасаваная да мясцовага рэльефу, шпаркі тэмп пабудовы пасялковага Дома культуры, кнігарні і іншых культурных аб'ектаў. Усюды поўна зелені: растуць дэкаратыўныя дрэўцы і прыгожыя кустарнікі.

На пасёлку актыўна працуюць розныя секцыі, між іншым, фотааматараў, жывапісцаў і спартыўныя, вакальна-музычны ансамбль ды аматарскі тэатральны калектыў. Кожны знаходзіць тут нешта цікавае, вартае ўвагі, для сябе.

Тэкст і фота **Я. Целушэцкага**

„Сонечны сток" — адзін з маладых жыллёвых пасёлкаў у Беластоку".

(Працяг са стар. 1)

Зрэпарцёрскіх ЗАПІСАК

ских почестей на кладбище западнее 700 метров деревни Подуховные Бельского района Белостокской области 31/VII 1944 года".

Гэтае рукапіснае паведамленне аб гібелі салдата праляжала ў сям'і сорак гадоў. Сватаўскія следапыты самі прызнаюцца мне ў пісьме, што назву мясцовасці, дзе пахаваны Іван Іваноў, яны маглі прачытаць не зусім правільна, бо назва зацерлася. Затое дата засталася выразнай.

Рашыў я тады прасачыць за календаром ваенных дзеянняў, для чаго найлепшай крыніцай з'яўляюцца паведамленні Савінформбюро. Вось у зводцы ад 30 ліпеня 1944 года яно апавяшчала:

„На поўдні ад Беластока савецкія войскі занялі важны чыгуначны вузел, горад і вялікую чыгуначную станцыю Бельск-Падляшскі ды вызвалілі звыш 60 іншых мясцовасцей, між іншым: Рыбалы, Аўгустова, Райск, Плюцічы і чыгуначную станцыю Страбля".

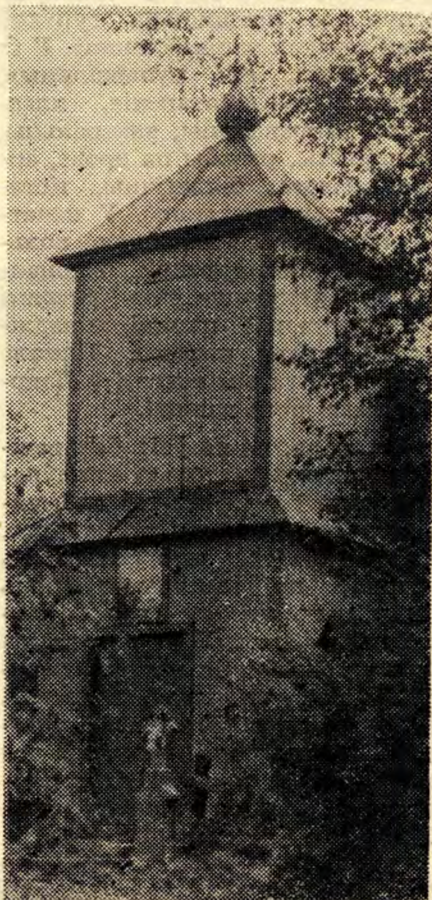
На наступны дзень баі перакаціліся на захад і паўднёвы захад ад Бельска. Значыць, сапраўды, пераможны шлях на Берлін для Івана Грыгор'евіча Іванова абарваўся недзе ў Бельскім раёне. З гэтага просты вывад, што пахаваны ён не ў вёсцы Падухоўнае ці Падухоўка, бо гэтай вёскі ў нас няма, а ў нейкай іншай, з падобным гучаннем, або з падобнымі літарамі ў назве.

Два гады я патраціў, каб нешта знайсці і высніць. Следапыты са Сватава сістэматычна мяне падганялі, каб я ўрэшце-рэшт дапамог ім атрымаць пажаданую жменьку зямлі з магілы гэтага воіна.

Урэшце-рэшт давялося мне згадзіцца з меркаваннямі Міхаіла Садоўскага з вёскі Тыневічы Вялікія, які пасля першай маёй публікацыі („Ніва" ад 21 красавіка 1985 года) з'явіўся ў нашай рэдакцыі і з поўным пераканаинем заявіў, што Іван Іваноў быў пахаваны на могілках за вёскай Лапухоўка.

Я ведаю гэты куток нашай беларускамоўнай Беласточчыны. Тут знаходзяцца Тыневічы Вялікія і Малыя, Камень і Лапухоўка. А між імі, каля скрыжавання дарог, людзі размясцілі свае могілкі і драўляную царкву-капліцу. Пабудавалі яе ў 1948 годзе на месцы згарэўшай у чэрвені 1941 года.

— Мой пакойны татка, Іван Садоўскі, — гаварыў дзядзька Міхась, — быў старастам пры гэтай царкве. Дык і за парадкам на могілках сачыў, хаця ў вайну тут ад царквы застаўся адзін толькі фундамент. Таму і я часценька з бацькам бегаў па гэтых могілках. Добра ведаю тады, што тут летам 1944 года, тыдні два пасля Пятра і Паўла, пахавана было 8 савецкіх воінаў. Сямёра — зараз жа каля цяперашняга падмурка, на якім стаіць царква, а восьмага хавалі асобна, бліжэй могілкавай агароджы, якраз *„...с отданием воинских почестей..."*, як напісалі вы ў „Ніве". Бо трэба вам ведаць, што гэта быў нейкі афіцэр. Здаецца, лейтэнант або і старшы лейтэнант. На яго магіле паставілі акуратны памятны стоўбік, закончаны чырвонай зоркай. На таблічцы, прыбітай да стоўбіка, было напісана: „Иванов Иван", І яшчэ па бацьку, значыць, „вотчэства", але як — ці Грыгор'евіч, ці Іванавіч, ці неяк па-іншаму — гэтага я вам не скажу, душою крывіць не буду, проста забыў.

Капліца на могілках, дзе пахаваны васьмёра савецкіх воінаў, загінуўшых у баях за вызваленне Бельскай зямлі, між іншым, і Іван Грыгор'евіч Іваноў, магілу якога хоча ўстанавіць і наведаць сын Леанід.

Так гаварыў гэты селянін у час нашай сустрэчы ў рэдакцыі. А розніцу ў назвах вёскі, той, якую падалі нам вучні са Сватава, і той, якая знаходзіцца пасуседску з могілкамі, ён таксама паясняў мне даволі лагічна і пераканаўча.

— Я мяркую, што гэтыя дзеці проста дрэнна прачыталі зацерты надпіс, — пераконваў мяне Міхаіл Садоўскі. — Вы ж парўску лепш разбіраецеся за мяне. Дык напішыце па-руску: *„Подуховна* і *Лопуховка.* Паглядзіце, амаль усе літары тут падобныя. *„П"* лёгка пераблытаць з *„Л"*, а *„...ховна"* з *„....ховка"*. Усё, значыць, указвае на нашу Лапухоўку. І месцазнаходжанне могілак, указаных у „пахаронцы", гэта пацвярджае. Сапраўды нашы могілкі *„западнее 700 метров деревни Лопуховка"*, калі глядзець па вайсковай карце. Пра Лапухоўку тут ідзе гаворка яшчэ і таму, што ў гэтай вёсцы ў час франтавых дзеянняў размяшчаўся палявы шпіталь. Не ўсім параненым удавалася вярнуць здароўе, некаторых адсюль вывозілі на самалётах аж у Брэст. А вось гэтых васьмярых...

Дык паехаў я ў Тыневічы Вялікія, каб яшчэ раз сустрэцца з Міхаілам Садоўскім. І каб даведацца, дзе ён жыве, спыніўся вось ля гэтай вясковай крамы. Сяляне, якія грэліся на лавачцы, пераважна пастарэлыя пенсіянеры, ахвотна пачалі ўспамінаць мінулы час. Гаварылі, што ў іх наваколлі было ў вайну пабіта і пахавана многа савецкіх салдат. Адзін з іх, гэтых сялян, назваў нават дакладнае прозвішча: Помазаў Пётр Архіпавіч

— Вунь там, ля дарогі, дзе цяпер вырас ужо вялікі лес, знаходзілася яго магіла.

Іх астанкі вывезлі пасля вайны на брацкія могілкі савецкіх воінаў, якія наладзілі ў тадышніх павятовых цэнтрах.

Пабываў я і на могілках за Лапухоўкай. Найперш спадарожнічаў мне амаль дзевяностагадовы дзядуля Аксенцій Ракоўскі, які таксама з усяго сэрца хацеў дапамагчы мне і сям'і Івана Грыгор'евіча Іванова ў пошуках. А затым на гэтыя ж могілкі выбраўся са мною Міхаіл Садоўскі. Абодва яны паказалі мне месца пахавання памершых байцоў.

— Астанкі гэтага Івана Іванова, — гаварыў дзядзька Міхаіл, — дык пасля вайны адсюль забралі і перавезлі на могілкі савецкіх салдат, што ў Бельску. А ўсе іншыя так і спачываюць у нашай зямлі, тут на могілках, вунь там, пад самай сцяною царквы, — паказаў селянін.

Калі адбудоўвалі царкву на могілках, дык гэтыя магілкі, разам сем, выпалі, на жаль, ля самых сцен храма, а нават часткова пад ім.

Падумаў я, што варта было б неяк аднавіць і замацаваць памяць аб загінуўшых. І з гэтай думкай паехаў да тутэйшага святара Уладзіміра Саўчука. Ён як гаспадар таго месца горача і сардэчна аднёсся да маёй прапановы.

— Разам з маімі прыхаджанамі, — заявіў айцец Уладзімір, — мы або замацуем на сцяне царквы памятную табліцу, або побач царквы ўстановім спецыяльны помнік з падзячным надпісам, што ў гэтым месцы было пахавана васьмёра байцоў, загінуўшых у баях за вызваленне нашай зямлі.

А Міхаіл Садоўскі паабяцаў, што ён ахвотна пашле сыну Івана Грыгор'евіча Іванова — Леаніду Іванавічу Іванову афіцыйнае запрашэнне на пабыўку ў Тыневічах і поўнасцю абяспечыць тут яго прабыванне, калі, вядома, Леанід Іванавіч толькі захоча яму напісаць, што ён жадае прыехаць. Міхаіл Садоўскі жыве заможна і не будзе ніякага ўшчэрбку для яго гаспадаркі, калі нават і месяц часу пагасцюе ў сябе цэлую сям'ю Івановых.

— Напішыце, што я ахвотна, з адкрытым сэрцам прыйму іх у сябе, — заявіў селянін. Пісаць яму трэба так: Польша, Белостокское воеводство, 12-208 Клейники, Тыневичи Великие 43, Садовскому Михаилу Ивановичу.

Вось так і завяршылася мая журналісцкая роля ў гэтай справе. Застаецца чакаць мне прыезду сына на магілу бацькі.

Віктар Рудчык
Фота аўтара

(Працяг са стар. 2)

ма. Часта пасля заняткаў аставаліся мы ў класе і самі рашалі заданні па матэматыцы, фізіцы, чыталі абавязковую літаратуру, якой нельга было атрымаць у бібліятэках, а толькі ў прыватных асоб. А часамі танцавалі пад гукі мандалінаў, балалаек, гітар — недзе ж іх здабывалі і амаль усе на іх igралі пад кіраўніцтвам свайго сябра Яўгенія Гурскага з Міхалова. Усё гэта нас аб'ядноўвала, адпавядала таксама настаўнікам, якія перажылі акупацыю ў Беластоку і ўпершыню ад многіх год цешыліся нашым поспехам.

Па розных прычынах у наступным школьным годзе прадбачваўся вельмі малы чацверты клас. Таму запрапанавалі нам заняткі цэлыя канікулы па асноўных прадметах трэцяга класа, экзамен і далучэнне да чацвертакласнікаў. Згадзілася нас дзесяць асоб і мы дасягнулі мэты.

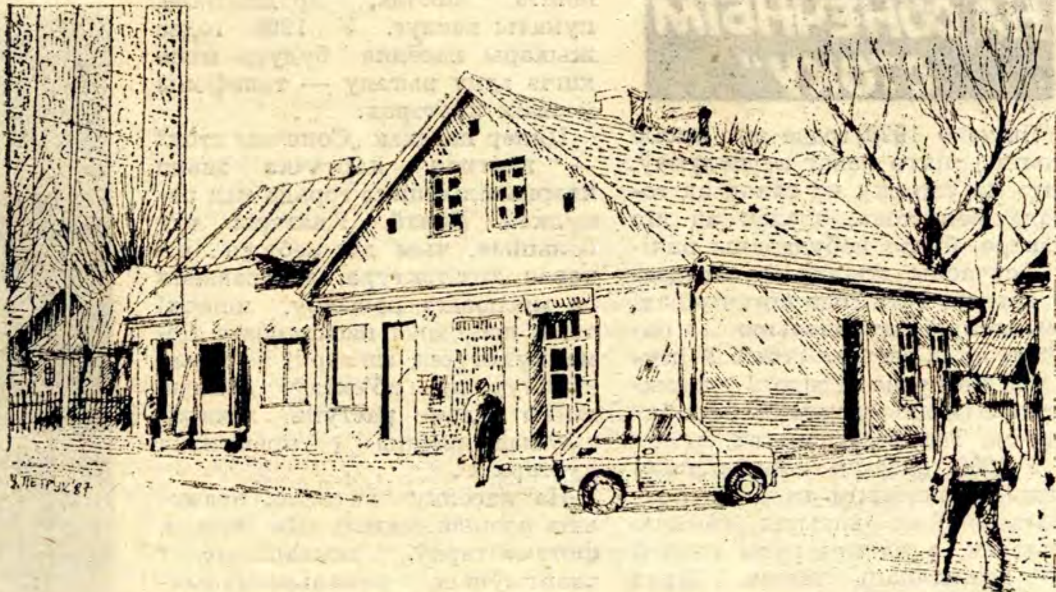
Умовы жыцця на кватэрах былі вельмі цяжкія. Ва ўцалелыя пасля вайны маленькія памяшканні іх уласнікі набіралі празмерную колькасць кватарантаў і на ўсіх была адна нафтавая лямпа. Абагравалі так ашчадна, што ў мяне аднойчы ў часе сну змерзліся канцы памытых валос. Ніхто з нас ад такіх глупстваў не хварэў. Два разы на працягу першай зімы нас арыштоўвалі, падазраючы ў спекуляцыі (а гэта яшчэ нічога страшнага) і ў выпадковым забойстве нейкай шайкай афіцэра міліцыі. Мелі мы ў апошнім няшчасці шчасце трапіць пад ахову нейкага партызана Пашкі, працаўніка польскай міліцыі, які на допыце ў нашай прысутнасці сказаў следчым, што ведае гімназію і што падазрэнні беспадстаўныя. Перажылі мы некалькі нямецкіх налётаў на Беласток, былі яны ўжо слабенькія, але жах наводзілі на нас артылерыйскія выстралы распалажаных непадалёк зенітных гармат.

Заканчэнне рэпартажа В. Валкавыцкай патрабуе пашырэння. У пачатку 1946 года па загаду савецкіх улад выехалі ў СССР дац. А. Корзун (матэматык, фізік) і С. Бліноў (русіст), а на Заходнія землі — дырэктар Б. Субоцін (беларусіст). Яго абавязкі прыняла А. Цімафеева. Матэматычным прадметам пачаў нас вучыць на ўласнай кватэры інжынер, дыякан беластоцкай царквы, прозвішча якога я не памятаю. На экзамен па гэтых прадметах куратарыя скіравала нас у сярэднюю школу К. Касінскага пры вул. Фабрычнай. Месячныя рэпетыцыі згадзілася даць настаўніца матэматыкі гэтай школы Зубулевіч. На экзамен з'явілася толькі адзінаццаць вучняў. Тагачаснае наша становішча дадаткова ўскладняла ідэалагічная барацьба, у тым ліку і ў асвеце. Нашыя будучыя экзаменатары апынуліся на другім рубяжы барыкады. І ўсё ж усе мы здалі экзамены.

Астатнія вучні чацвертага класа здавалі экзамены пазней

(Працяг на стар. 6)

Свойскія малюнкі

Стары Беласток. Баяры. Мал. Уладзіслава Петрука.

Рамонты — дабро і бяда

Культурнаю работаю ў Белавежы займаецца не адзін Гмінны цэнтр культуры са сваімі філіяламі ў Падаляпах, Пагарэльцах і Тэрамісках. Шмат працуе для папулярызацыі культуры Гмінная публічная бібліятэка са сваімі тэрытарыяльнымі пунктамі. І іншыя ўстановы патроху таксама.

Аднак найбольш робіць той жа цэнтр. І разам з ім — бібліятэка. І як гэта заўсёды з культурнай дзейнасцю бывае, няма добрых памяшканняў, будынкаў. Капітальны рамонт Дома культуры прымусіў Гмінную бібліятэку перамясціцца ў пажарную „рамізу", а Гмінны цэнтр культуры ўвогуле стаў бяздомным. Вось табе і рамонт — прападае культурная дзейнасць...

Гмінны цэнтр культуры ратуецца як можа, і робіць, што дае рады ў такіх варунках. Вядзе ўсеагульны універсітэт, дзіцячы ансамблік „Малышкі", тэатрык лялек, нават фатаграфічную майстэраньку; някепска ўдаецца музычны ансамбль. Ёсць Школа палітычнага актыву жанчын. Арганізоўвае святкаванні ўсякіх гадавін, конкурсы: „Найпрыгажэйшы агародчык і панадворак" і „Белавежскія супастаўленні прыродазнаўчай фатаграфіі" з ўсепольскім абсягам.

Падставаю дзейнасці бібліятэкі ёсць, вядома, яе кніжны фонд, які налічвае каля чатырнаццаці тысяч адзінак. Шмат часопісаў. Наладжваюцца чытальніцкія конкурсы, літаратурныя вечарыны, аўтарскія сустрэчы.

У цэнтры і ў бібліятэцы працуе разам дзесяць асоб, з якіх усяго палова на цэлай стаўцы. Працуюць, відаць, нядблага, калі атрымоўваюць усякія ўзнагароды за гэта, а дырэктар Гміннага цэнтра культуры Аня Байко была ўзнагароджанай Залатым крыжам заслугі.

Вельмі перашкаджае ў добрай культурнай рабоце не толькі той марудлівы рамонт, але і недахоп кіно. Белавежскі кінатэатр таксама стаў ахвяраю падобнага рамонту, а пры тым і разбудовы, па якой відаць, што няхутка канец гэтаму замяшанню будзе. Можна сказаць: рамонты зніштажаюць культуру ў Белавежы!

Даволі значную ролю, на шчасце, выконваюць у папулярызацыі культуры тут іншыя асветна-выхаваўчыя ўстановы. У мясцовым Лясным тэхнікуме існуе аж пятнаццаць гурткоў праблемных зацікаўленняў. У іх ліку такія, як: музыкальныя, чытацка-дэкламатарскія, пластыкі, танцавальны, тэатральны, паляўнічы, разьбы па дрэве, арніталагічны, біялагічны, гістарычны, матэматычны. У пачатковай школе падобная колькасць гэтакіх гурткоў, адзінаццаць.. Апякуюцца яны і месцамі нацыянальнай памяці, наладжваюць рэйды, паходы. Нямала робіцца ў гэтым сэнсе і ў Дзяржаўным доме дзіцяці.

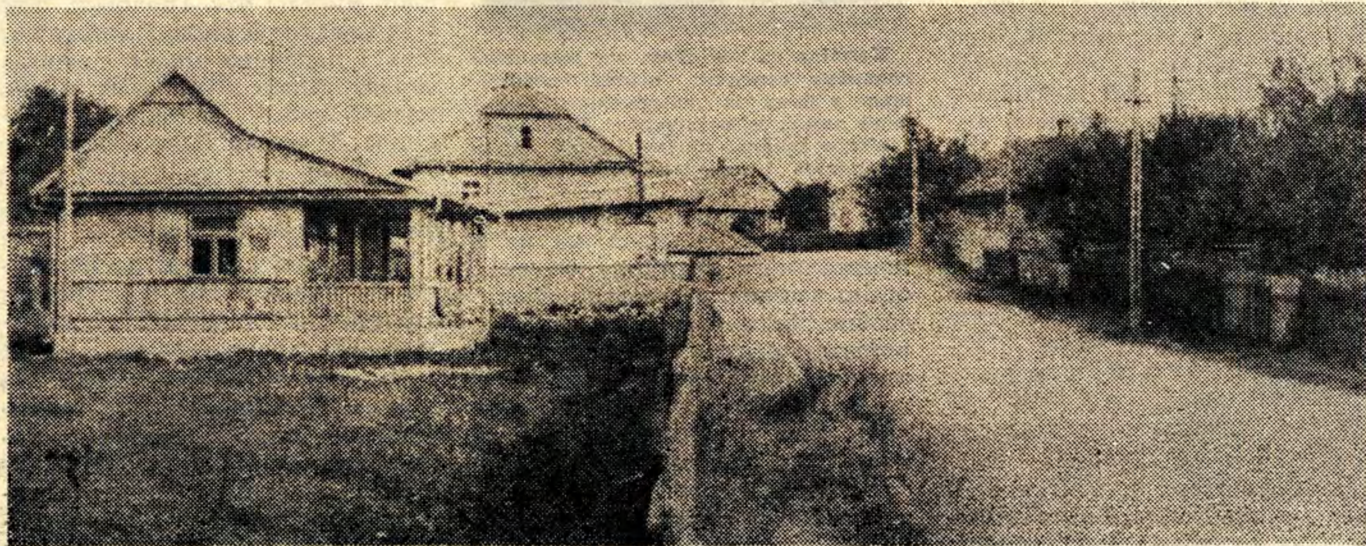
На жаль, не ва ўсіх белавежскіх установах столькі актыўнасці, хоць і ў іх сёе-тое адбываецца, часамі цалкам займальнае. Трэба сказаць, што большасць устаноў не выкарыстоўваюць сваіх магчымасцяў для культурнай работы. У іх пераважаюць спажывецкія настроі, паводзіны балельшчыкаў, гледачоў. А колькі ж добрага маглі б учыніць, напрыклад, навукова-даследныя ўстановы, у якіх працуюць вельмі кампетэнтныя асобы!

Тутэйшы ГС не адным гандлем займаецца. Пад яго апякунчым крылом дзейнічае Асяродак сучаснай гаспадыні, Клуб гаспадара ў Будах. Гэтым асяродкам кіруе Тэрэса Ваўкавыцкая, асоба вялікай энергічнасці і інтэлектуальнай кемлівасці з шырокімі зацікаўленнямі, напрыклад, і літаратурнымі (сама трохі займаецца літаратурнай творчасцю). Адбываюцца тут курсы для жанчын і сустрэчы з цікавымі людзьмі, з пісьменнікамі (нядаўна — з Сакратам Яновічам). Для такіх імпрэзаў ГС не шкадуе і прыгожай кафэйкі „Зуброўка", у якой усё як трэба.

Без актыву не было б столькі зробленага, гэта так. Але і без клопату мясцовых улад сам актыў таксама няшмат зрабіў бы. Гмінная рада ў Белавежы дыскутавала і прыняла праграму развіцця культурнага жыцця ў гміне ў гадах 1987-1990. Прадбачваецца, што пасля рамонту Дома культуры будуць у ім — і кіно, і Гмінны цэнтр культуры, і бібліятэка. Побач чыгуначнай станцыі — плануецца пабудаваць амфітэатр. Гаворыцца ў праграме пра паляпшэнне абсталявання культурных асяродкаў. Будуць паваліčаны зборы Галерэі сучаснага мастацтва. Узнікнуць новыя гурткі зацікаўленняў (думаецца, гурток аматараў мясцовай народнай культуры). А ўжо нямала было гаворкі пра аднаўленне Белавежскага народнага ансамбля, які калісьці быў і славіўся, ды прапаў ён неяк непрыкметна. Чаму?

У культурным жыцці Белавежскай гміны павінна шматшто змяніцца на лепшае.

Пётр Байко
Фота аўтара

Пагарэльцы, што ў Белавежскай гміне. Злева — клуб культуры, пабудаваны самімі пагарэльцамі.

ГОЛАД, ЯКІ РАДУЕ

У чатырох кіламетрах ад Бельска, паўз шашу ў Беласток, знаходзіцца вёска Праневічы — самая акуратная вёска ў Бельскай гміне. Па абодвух баках тратуара тут красуюцца клумбы з кветкамі, растуць маладыя ліпкі. Гэтая мясцовасць была вядомая ўжо ў XVI стагоддзі. І хоць з Праневіч маладыя хлопцы і дзяўчаты, як гаворыцца, уцякаюць у „места“, аднак гэтая з'ява не такая трагічная сярод праневічанаў. Яшчэ шэсцьдзесят трох гаспадароў робяць свае гаспадаркі. Салтысуе ім ужо трэці год Яўген Мінкевіч. Шмат зроблена ў Праневічах грамадскім пачынам, пабудавана святліца і крама. „Рух“ хацеў адчыніць свой клуб, але не маглі знайсці ахвотнай дзеля таго асобы. Падобнай бяды не было з чалавекам на пасаду прадаўшчыка ў краме, бо грошы тут-ка большыя. І малако ёсць каму прымаць, прымае яго Стэфа Гаращкевіч. Найбольш малака здае Уладзімір Хаманскі.

Аж да дзевяноста пяці гадоў дажыла Агата Шуй. Гэтакі ўзрост усё ж даволі часты ў нашых вёсках: доўга жывуць тыя, якія спакойна жывуць, без нерваў.

Цікавыя назвы праневіцкіх палеткаў: Верхлес, Вербнікі, Цыкоўшчына, Крынічка (на Крынічцы сапраўды ёсць крыніца, ад якой пачынаецца рачулка).

Трэба сказаць пару слоў пра жанчын праневіцкіх. Яны арганізаваліся, утвараючы гурток вясковых гаспадыняў. Вядзе яго Кацярына Мінкевіч, а належыць да гуртка трыццаць тры гаспадыні. Ладзяць яны ў сябе ўсякія курсы, напрыклад, пячэння пірагоў, кулінарныя паказы, ёлка з частункам. На сходзе гэтага гуртка пачалі гаварыць, каб запрасіць у Праневічы нашы „Васілёчкі“ з Бельска, бо надакучыла ўжо слухаць тых крыкуноў па варшаўскаму тэлебачанню. І „Васілёчкі“ прыехалі, далі канцэрт, а народ прыняў іх, як родных і пляскалі ім у далоні без канца, і нават паўставаўшы з крэслаў. Калі салістка Валя Мароз заспявала „Пра каваля“, то слухачы ажно

Уезд у Праневічы.

дыхаць перасталі, так заслухаліся яны. Роднага хочуць наслухацца, роднае чалавеку патрэбнае, як хлеб і вада, як паветра грудзям! Была неяк сустрэча з нашай паэтэсай Надзяй Артымовіч, месяцаў тры назад, і трэба было бачыць, як некаторыя слухалі яе вершы, хоць яны не з лёгкіх, не ўсё ў іх адразу зразумееш, але слухалі іх, бо беларускія яны, бо нашыя, гэтак жа родныя, як і песні. Беларусы ў Праневічах галодныя ў культурным сэнсе, яны хочуць больш кантактаў з вялікай беларускай культурай, з яе нацыянальнымі вышынямі. Народнага ім мала, трэба ўжо нацыянальнага, а гэта значыць: глыбейшага, адпаведнага інтэлектуальным амбіцыям цяперашняга чалавека. Такі голад радуе!

Андрэй Гаўрылюк
Фота аўтара

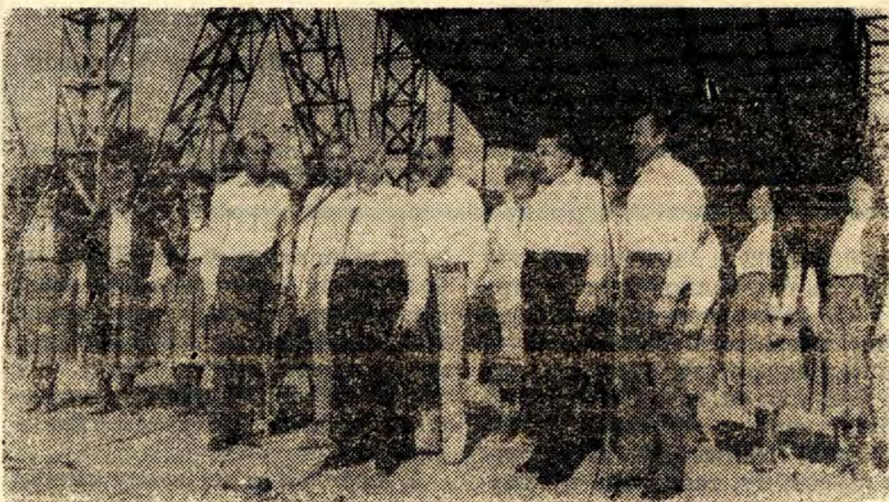
БЕЛАРУСКІ ФЭСТ У БЕЛАСТОКУ

(Працяг са стар. 1)

Марыля Аліфер з Ляўкова. Марыля вельмі добра заспявала нялёгкую песню „Алеся“. Таленавітая пяснярка расце нам у асобе Марылі!..

„Старым“ ужо звычаем прайшоў трыумфальны фінал. Усе ўдзельнікі разам спявалі лірычную „Вяне рута“, гімн беластоцкіх беларусаў — „Люблю наш край“ і развітальную — „Бывайце здаровы“. Беластоцкія гаспадары фэста сардэчна падзякавалі калектывам, а Люба Гаўрылюк уручыла кіраўнікам калектываў букеты кветак. А была гэта ўжо гадзіна 18-ая. Сонейка ўсё яшчэ міла грэла, а ў паветры ўсё яшчэ луналі плаўныя гукі беларускай песні.

Вера Валкавыцкая
Фота Я. Чэрнякевіч

Уладзімір Юрчук з беластоцкімі хлопцамі праспяваў вясёлую „Гарэліцу“.

Беластачане цэлымі сем'ямі прыйшлі адпачыць.

БУДЗЕ КЛУБ У ХІТРАЙ

Прыгожа і прыемна зараз у вёсцы **Хітрай** у Гайнаўскай гміне. Налічвае яна шэсцьдзесят дамоў. Адсюль бліжэйшы горад гэта Гайнаўка. У спомненай вёсцы паабапал вуліцы задбаныя дамы і роўныя платы, а ў прысялібных агародчыках поўна ўсялякіх летніх кветак. Многа тут таксама дрэў і дэкаратыўных кустарнікаў. Варта дадаць, што ў мінулым годзе Хітра заняла першае месца ў гміне ў конкурсе на найпрыгажэйшую вёску.

У вёсцы не было святліцы. Таму яе жыхары задумалі пабудаваць клуб. Быў арганізаваны грамадскі пачын. Зараз ужо гатовы фундамент. Калі закончаць сенакос ці ўборку збожжа, тады знойдзецца свабодны час, каб заняцца пабудовай культурнага аб'екта.

Пра тое, што сёлета ў ліпені ў Хітрай упершыню затрымаецца поезд на новым, пабудаваным супольнымі сіламі чыгуначным прыпынку. Праз месяц у Хітру будзе бліжэй. **(яц)**

(Працяг са стар. 2)

НА МЯЖЫ

нашай „Нівы“, ступень беларускасці, ступень беларускай свядомасці сярод нашай меншасці была б намнога меншая, чым яна ёсць сёння. Зразумела, што „Ніва“ не стала універсальным антыдотум на асіміляцыю і не паставіла поўнасцю эфектыўнай плаціны, якая б нас, беларусаў, ахоўвала ад рэнегатызму і нацыянальнага прадажніцтва, але ўсё ж такі многіх людзей выратавала ад нацыянальнай гібелі. І таму, калі мы сёння стаім на парозе новага трыццацігоддзя дзейнасці БГКТ і існавання „Нівы“, дык хацелася б мне верыць, што „Ніва“ — верная дачка беларускай нацыянальнай меншасці — і ў далейшым будзе старацца дагадзіць і розным грамадскім станам, і розным узростам, і розным светапоглядам, словам, усім беларусам незалежна ад таго, куды іх кінуў лёс і да якога грамадскага класа ці прафесіі яны належаць.

А. Барскі

БЕЛАРУСІКІ

1985

Kastory Bożena, Weź promień światła... (Instytut Elektroniki Białoruskiej Akademii Nauk) — Reaktor na szybkich neutronach. (Instytut Energetyki Jądrowej w Mińsku). Korespondencja z Mińska. *Zycie Warszawy* 1985, nr 168, 173, s. 5.

Kastory Bożena, Dlaczego im się chce? Notatki z Białorusi. Korespondencja z ZSRR. *Życie Warszawy* 1985, nr 170, s. 5.

Kastory Bożena, Zwierciadło bazyliszka. (Instytut Fizyki w Mińsku). Notatki białoruskie. *Zycie Warszawy* 1985, nr 184, s. 5.

Kennedy Grimsted Patricia, Archives and manuscript repositories in the USSR. Estonia, Łatvia, Lithuania and Belorussia. Princeton 1981. Rec. Borawska Teresa, *Zapiski Historyczne* 1985, z. 4, s. 151—154.

Kurzowa Zofia, Sytuacja językowa polskiej ludności wiejskiej w Litewskiej i Białoruskiej SRR. *Przegląd Polonijny* 1985, z. 3, s. 5—20.

Łojka Aleh, Janka Kupała. Moskwa 1982. Rec. Stochel Włodzimierz. *Slavia Orientalis* 1985, nr 1/2, s. 161—164.

Maldzis Adam, Biełaruś u lusterku miemuarnej litaratury XVIII stahoddzia. Mińsk 1982. Rec. Sielicki Franciszek. *Acta Universitatis Wratislaviensis nr 754 Slavica Wratislaviensia* 1985, t. 33, s. 135—137.

Maldzis Adam, Tradycje polskiego Oświecenia w literaturze białoruskiej XIX stulecia. Tł. z białor. Włodzimierz Stochel. *Studia Polono-Slavica-Orientalia Acta Litteraria* 1985, t. 9, s. 7—17.

Monach Włodzimierz, Kresowizny i wschodniosłowiańskie elementy leksykalne i frazeologiczne w języku utworów i pism Orzeszkowej. *Studia Polono-Slavica-Orientalia Acta Litteraria* 1985, t. 9, s. 39—63.

Nowowiejski Bogusław, O rutenizmach leksykalnych w języku sokólskiej inteligencji. *Slavia Occidentalis* 1985, t. 42, s. 51—59.

Pogranicznyje wojska SSSR w gody Wielikoj Otieczestwiennoj Wojny 1942——1945. Moskwa 1976. Rec. Oniszczuk Michał, *Wojskowy Przeglad Historyczny* 1985, nr 1/2, s. 491—503.

Rogaska Maria, Białorusini w oczach piłsudczyków. *Kontrasty* 1985, nr 6, s. 30—36, il.

P.C.

(Працяг са стар. 4)

АДГАЛОСКІ

у сярэдніх школах Беластока, Бельска, трапілі на надрыхтоўчыя курсы ў Варшаву, Лодзь і сталі студэнтамі вышэйшых школ. Большасць пачала настаўнічаць у беларускіх асяроддзях. Частка выбрала афіцэрскія школы, працу ў мясцовай міліцыі ці адміністрацыйных уладах. Некалькі асоб разам з дырэктар А. Цімафеевай эвакуіраваліся ў СССР дзеля прадаўжэння вучобы. Сама дырэктар яшчэ многа год працавала настаўніцай сярэдняй школы ў Брэсце, дзе я наведаў яе ў 1953 годзе, будучы ўжо студэнтам Беларускага дзяржаўнага універсітэта ў Мінску.

Не здолеўшы скамплектаваць адпаведных кадраў і пераацэньваючы вынікі рэпатрыяцыі мясцовага беларускага насельніцтва, школьныя ўлады закрылі гімназію з канцом 1945/46 школьнага года. У яе будынку была створана пачатковая школа.

Гэта праўда, што гімназія, як піша ў рэпартажы В. Валкавыцкая, дала нам „моцны білет у жыццё“ і што ўсе мы захоўваем аб ёй добрую памяць. Але нікалі чамусьці не арганізавалі сустрэч на ўзор бяльчан. Аб сабе ведаем толькі з сяброўскіх пераказаў, што нехта стаў навуковым працаўніком, настаўнікам, інжынерам, геолагам, лекарам, пісьменнікам. Няма ў Беластоку аб'ядноўваючай установы, якая змагла б арганізаваць сустрэчу.

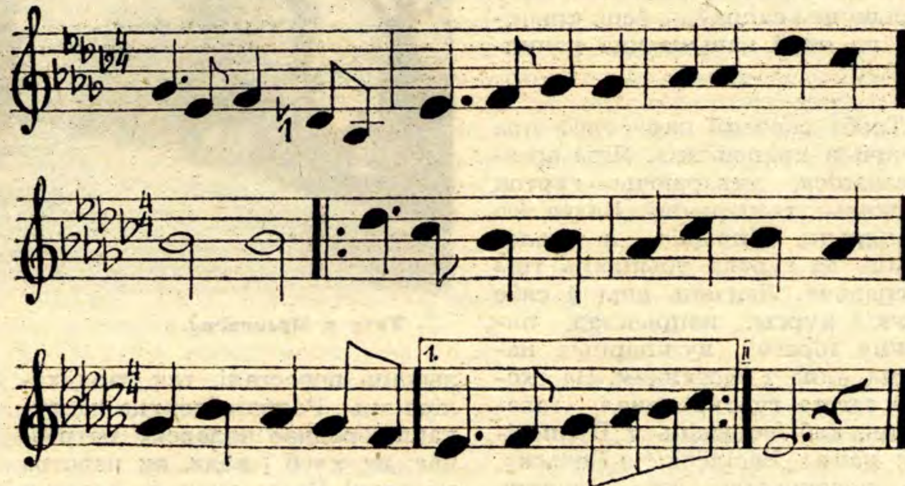
Трэба, каб гэтае заданне ўзяло на сябе БГКТ з нагоды 45-ай гадавіны заснавання гімназіі. Арганізацыйныя справы прымем на сябе.

У. Юзвюк

ЧОРНА ХМАРА

(Балада пра расстрэл вёскі Райск)

Словы Мікалая Ігнацюка, ноты запіс Пятра Нявінскага. (Песню Рыбалаўскага калектыву друкуем на просьбе Марьі Федарук, родам з Райска)

Ранняю вясною
Зязюля кавала,
Дзяўчынонька пра вяселле
У зязюлі гадала.

Красавалась поле,
Збожжам хвалявала,
Хлопцы вечарам спявалі,
Дзеўка памагала.

Вёска беларуска
Ў зелені стаяла
І не знала, што ёй доля
Сумна прыпадала.

Збоеныя немцы
Раніцай улетку
Акружылі ўсё сяло,
Сталі ад палеткаў.

Каты, і з сабакамі,
Ўвесь народ сагналі.
Сяляи катавалі,
Бандай называлі.

Шаснаццатага чэрвеня
Прыгавор чыталі:
Сто сорак дзевяць чалавек
З Райска расстралялі...

Падпалілі вёску —
Чорна хмара стала...
Толькі белая царкоўка
На ўзгорку астала.

Загадалі гітлероўцы
Царкву разваліці,
Бо на райскай ўжо зямлі
Век не будуць жыці.

Плакала дзяўчына
З суседняе вёскі,
Яе мілага забілі —
Упаў ён ля бярозкі.

Чом цябе я ўчора
Ўвечар не ўтрымала?
Лён палола, наракала
Слязьмі палівала.

Там брацкая магіла —
Растуць ліпы, дубочкі.
Навясне ім салавей
Спявае цэлыя ночкі.

Зямлі жадаем міру!
Людзям — добрай мары!
Каб у жыцці ніхто не ўбачыў
Райскай чорнай хмары!

Песня выклікала вялікі грамадскі рэзананс, узрушыла слухачоў. На раённым аглядзе ў Маладзёжным доме культуры ў Беластоку, дзе „Хлопцы-рыбалоўцы“ заспявалі песню першы раз, іх акружылі маладыя і старэйшыя — хацелі мець словы. 15 асоб тады запісалі словы ад рыбалаўцаў. Многія песню запісалі на касеты.

„САМО СЛОВА ГАВОРЫЦЬ“

Пад канец мінулага года ў Мінску выйшла з друку новая кніга прафесара Фёдара Янкоўскага пад загалоўкам: „Само слова гаворыць“.*) Кніга змяшчае філалагічныя эцюды, абразкі і артыкулы, а ўсё гэта прасякнута любоўю да роднай мовы. Змест кнігі такі цікавы, што ад яе нельга адарвацца. Тут на кожным кроку чытач сустракае моўныя залацінкі, якія аўтар знаходзіць у нашай багатай мове. Каб так пісаць, патрэбны глыбокія веды карэннаў беларушчыны.

У раздзеле „У нашых кніжках“ аўтар хваліць тое, што напісана добра, але і не дарує таму, хто піша дрэнна. Вось, напрыклад, нехта напісаў, што „ветраныя млыны ўзводзіліся...“ Вядома, што на Беларусі людзі ведаюць ветрак. Ды да таго ж ветракі заўсёды будавалі, ставілі, але не „ўзводзілі“.

Змаганне за чысціню беларушчыны гэта справа кожнага, хто любіць сваю мову. Кніга Ф. Янкоўскага — гэта вялікая помач у гэтым змаганні. Яна патрэбна кожнаму, хто пра роднае слова дбае.

Кніга канчаецца наступнымі радкамі:

„Жыві наша слова. Як жылі і жыць будуць нашы неацэненыя Францішак Скарына і Кастусь Каліноўскі, Францішак Багушэвіч і Максім Багдановіч, Янка Купала і Якуб Колас. Як жыла і каб жыла, цвіла яна — Беларусь. Жыві наша слова!“

Баляслаў Манкевіч

*) Фёдар Янкоўскі: „Само слова гаворыць“. „Мастацкая літаратура“. Мінск 1986. Стар. 320.

ЦІКАВІНКА

КРАТЭР-ГІГАНТ

У КНР, у правінцыі Хэбэй, знойдзен велізарны кратэр ад падзення метэарыта, якое здарылася каля 136 мільёнаў гадоў назад. Дыяметр кратэра — 70 кіламетраў. Усяго на Зямлі вядома больш ста метэарытных кратэраў дыяметрам больш кіламетра.

ШЛЯХАМ ГАДОЎ

ДЗЯДЗЬКА І ПЛЯМЕННІК

Калі сыны вялікага Гедыміна — за выключэннем найменшага з іх, Яўнуты — яшчэ неяк патрапілі сунімаць асабістыя амбіцыі, захоўваць еднасць дынастыі і вернасць бацькаўшчыне, то ўнукі гэтага будаўніка магутнасці Вялікага княства Літоўскага кіраваліся толькі сваімі ўласнымі імкненнямі і выгодамі ды цалкам не лічыліся з агульнадзяржаўнымі інтарэсамі. Як відаць з папярэдняга, той ды сёй з Гедымінавых унукаў шукаў шчасця на службе ў суседніх краінах: Бутаўт Кейстутавіч падаўся ў Нямеччыну, Дзмітры Альгердавіч пераехаў на сталую службу ў Маскоўскае княства, Юрый Карыятавіч пайшоў у Малдавію, значны час падпарадкоўваліся каралю польскаму Казіміру Вялікаму Аляксандр Карыятавіч і Юрый Нарымунтавіч, безвынікова шукаў шчасця таксама на Казіміравым двары Канстанцін Карыятавіч. Іншыя ж, хоць і сядзелі на сваіх удзелах, але вялі менш ці больш незалежную, а то і адкрыта варожую Вялікаму княству палітыку, уваходзячы ў саюзы з яго ворагамі, як Уладзімір Альгердавіч кіеўскі ці Карыбут-Дзмітрый Альгердавіч ноўгарод-сіверскі, або прыводзячы полчышчы непрыяцельскіх войск і разам з імі рабуючы і знішчаючы родны край, як Андрэй Альгердавіч полацкі. Вядома, да такога ўсялякімі спосабамі заахвочвалі суседзі: надбівалі пахваламі, прываблівалі ганаровымі званнямі і пасадамі, нацкоўвалі аднаго на другога рознымі інтрыгамі, ахвотна пасаблялі войскамі — усё дзеля аслаблення Вялікага княства. Такім чынам найбольшай у тагачаснай Еўропе па тэрыторыі і колькасці насельніцтва ды наймагутнейшай па вайсковай сіле (яна ж першая ў гісторыі разграміла над Сіняй Вадой у 1362 г. непераможныя дагэтуль полчышчы Залатой арды) Старабеларускай дзяржаве пачаў пагражаць распад і крушэнне. Дасканала ўсведамлялі тое ўсе, але ратаваць ранейшую веліч дзяржавы ўзяліся толькі Кейстут і Ягайла-Якаў, але кожны па-свойму, таксама з пункту гледжання ўласных інтарэсаў.

Кейстуту была падуладна заходняя частка дзяржавы і яе галоўным ворагам былі крыжакі. Яны з кожным годам узмацнялі націск на ўсход, асабліва на Жмудзь, якая аддзяляла іх ад уладанняў іхніх братоў у Лівоніі (Інфлянтах). Таму ў змаганні супраць крыжакоў Кейстут абапіраўся на беларускі і жмудскіх землях і шукаў падтрымкі або спакою з боку Маскоўскага княства. Ягайлу ж па бацьку дасталася ўсходняя частка Вялікага княства, і ён вымушаны быў супрацьстаўляцца „збіранню ўсіх рускіх зямель“ Маскоўскім князствам. Ягайла таксама абапіраўся ў асноўным на беларускіх і часткова жмудскіх і украінскіх землях, але мір, а то і дапамога яму была патрэбна ад крыжакоў і татараў. І ў гэтым таіўся зародак супярэчнасцей паміж Кейстутам і Ягайлам.

У першыя гады пасля смерці Альгерда дзядзька Кейстут з пляменнікам Ягайлам ладзілі паміж сабой даволі добра і ўдала ажыццяўлялі супольныя паходы супраць крыжакоў і іншыя акцыі. Але розніца ў палітыцы — Кейстут быў, кажучы сённяшняй моваю, ападыктычным кансерватарам, а Ягайла паводзіў сябе як эластычны прагматык — і перш за ўсё ў асабістых інтарэсах хутка адчужылі іх, а інтрыгі родзічаў і суседніх дзяржаваў зрабілі заядлымі ворагамі адзін другога.

Ажыццяўляючы сваю палітыку, Ягайла 31 мая 1380 г. патаемна ад Кейстута заключыў з крыжакамі пагадненне аб „вечным міры“, паводле якога крыжакі толькі для віду будуць непакоіць Ягайлавы уладанні, а ўсёй сваёй моцай стануць атакаваць Кейстутавы землі. Ягайла ж, каб не выклікаць падазрэння у дзядзькі, будзе нібыта ба-

КУДЫ ПЕКЛА ПАДЗЕНЕЦЦА?

Не ведаю я ўжо, як далей жыць? Ранютка трэба на работу, а вярнуўшыся з тае работы — бяжы ў поле або на луг сена дасушваць. Нават няма калі гарачага паесці. А чалавек без стравы нічога не варты, без сілы ён. Мужык мой любіць забуяніць час ад часу; уночы вяртаецца дамоў, стукату-грукату наробіць. — Чаго гэта валочышся, каб ты аблез! — крычу я тады, знервуюся і да ранку не магу вока заплюшчыць, сон прападзе. А яму яшчэ мала той гарэлкі-гары, у патаемку ідзе дакупляць, каб горла паліць да самага верху... Сонца ўзыдзе, час парабіць усё ў нашай гаспадарцы і на работу на фабрычку паспець. То гэты мой п'яніца кажа: я трохі пасплю, а ты ідзі і парабі ўсё, я табе за гэта пяцьсот злотых дам.

Во, да чаго даходзіць паміж намі! I чаго я ішла замуж за яго ў шаснаццаць год? Якая сляпіца напала на мяне? А мамі мая з бацькам, ой, як не хацелі замуж мяне аддаваць, хоць завельмі і не ўпіраліся: дачок яны мелі шмат.

Добра, што дзіцяці ён мне не пастараўся, а то, відаць, адна гадавала б яго... Не буду я з ім жыць, лайдак з яго штораз больны! Толькі як зрабіць і што ўчыніць, каб усяго не прасадзіў ён сабацы пад хвост?! Хто п'е, той усё роўна пачне з хаты выносіць і за абы-грош збываць, за т.зв. паўлітру самогга чорта ў храпы пацалуе.

Іншы раз думаю сабе так: кіну яго, збуду ўсё, што маё тут, і пашукаю сабе месца ў горадзе. У горадзе лягчэй, чаму я павінна заставацца на вёсцы, мучыцца, балота мясіць ад усходу сонца да ўсходу месяца... Не, ніхто мне не дакажа, што ў вёсцы лепей і багацей. Якое ж гэта багацце? Няма калі па-людску есці сабе зрабіць, усё часу таго нямаш, бягом і бягом жывеш. А ў горадзе людзі не прызвычаены так гароўна працаваць; восем гадзін пасядзіш на службе, пашвэндаешся па фабрыцы — і файрант. Прыходзіш дамоў не зазёваны і не запацелы, бы той конь з ворыва, але спакойны і чысты. Робіш сабе абед, усенька свежае маеш пад рукамі: і мяса, і гароднінy, і хлеб, і хрупкія булачкі. Горад бачыцца мне проста раем у параўнанні з вясковым пеклам.

На гаспадарцы жывучы, яшчэ і на работу на фабрыку хадзім, каб больш мець. Але ці сапраўды мы больш маем? Фактычна, дык гаспадарка нам з'ядае ўсе зароблены грошы. Нашто мне такая гаспадарка, на якую трэба падзарабляць? А можа мы самі вінаваты, што так забіваемся працаю? Можа трэба менш хацець, а спакайней жыць? Такія думкі лезуць часам у галаву. Аднак, з другога боку гледзячы, хочацца неяк быць раўнёю тым лепшым людзям, у якіх і дываны ў пакоях, і каляровыя тэлевізары ў покуце, і халадзільні з марожанымі парсюкамі, і аўта сваё стаіць на падворышчы, бы корміць які несусветны, і жанкі ў футрыччах францяць у царкве ці на вуліцы ў святочны полудзень, і дзеткі іхныя, як паняты які-я, ну, быццам з фільмаў пра жыццё панскае колішняе, у якіх дзяўчаты, як анёлкі, а хлопчыкі, як херувімы нябесныя, чысценькія, з тварыкамі далікатненькімі...

Іншая справа, што ўсе яны трактуюць вёску, бы дойную карову: надаіць пабольш і драпануць у горад; зямлю арэ трактарам і тым жа трактарам пад вечар прэ ў Гайнаўку, бо там дом сабе ўжо ставіць, і жонка перабіраецца туды з дзеткамі, у рай гарадскі з пекла вясковага. Хутка будзе ўсім нам рай, няхай толькі вёска загіне. Пытанне ёсць: а куды тое пекла падзенецца? Яно ж мусіць мець сваё месца. Відаць, будзе так: пекла павалачэцца за намі, вяскоўцамі, у горад аднак, і скончыцца ў ім рай цяперашні. Ой, скончыцца.

Аўрора

НАМ АДКАЗВАЮЦЬ

Oddział PKS w Bielsku Podlaskim w nawiązaniu do notatki prasowej pt. „Jamu bykou wazić" zamieszczonej w „Niwie" informuje, że ustaliliśmy nazwisko kierowcy, który w dniu 1987.02.23 obsługiwał kurs relacji Policzna — Dubicze Cerkiewne — Hajnówka. Kierowca do przedstawionych mu zarzutów nie przyznał się. Oświadczył przy tym, że sam jest narodowości białoruskiej i w kontaktach z podróżnymi tej samej narodowości często posługuje się tym samym językiem. Kategorycznie zaprzecza więc, że kiedykolwiek naśmiewał się, a tym bardziej szydził z języka, znajomość którego wyniósł z rodzinnego domu. Ponadto, zapoznawszy się z treścią notatki oświadczył, że tak wulgarnego tonu, w jakim jest ona utrzymana nie spotykał ostatnio nawet na wiejskich zabawach, nie mówiąc już o prasie. W swoim wyjaśnieniu dalej pisze, że również pochodzi ze wsi i obce jest mu słowo „wiocha" czy też temu podobne. Incydentu z drobnymi pieniędzmi nie pamięta. Jeżeli natomiast kogoś po drodze nie zabrał, to na pewno powodem tego było brak miejsca a nie fakt, że osoba była w starszym wieku i ze wsi.

Przeprowadzone czynności wyjaśniające wykazały, że w tym dniu na tej trasie zabrał do autobusu 62 osoby, a mógł zabrać 62. W samych Dubiczach Cerkiewnych wsiadło 34 osoby. Z tego wynika, że podróżnych zabierał i gdyby nawet na ostatnich przystankach przed Hajnówką kogoś zostawił, to miał prawo to zrobić gdyż i tak autobus miał przeładowany. Natomiast za nie przyjmowanie zapłaty za przejazd w bilonie kierowca ponosi pełną odpowiedzialność. Jeszcze większym wykroczeniem jest przewiezienie kilku podróżnych z Dubicz Cerkiewnych do Hajnówki bez biletów tylko dlatego, że osoby te płaciły bilonem.

Uwzględniwszy powyższe kierowca za odmowę przyjęcia zapłaty za przejazd bilonem oraz przewóz bez biletu osób a także wywołanie zbędnego na tym tle zatargu z podróżnymi został ukarany potrąceniem premii w całości za miesiąc czerwiec. Ponadto z kierowcą przeprowadzono rozmowę ostrzegawczą i pouczono o prawidłowej obsłudze podróżnych.

Za trudności wynikłe z korzystania z naszych usług serdecznie przepraszamy.

Bielsk Podlaski, 30.06.1987 r.

**Krajowa Państwowa Komunikacja Samochodowa w Bielsku Podlaskim
Z-ca Dyrektora
inż. Eugeniusz Wesołowski**

У ПАЎЛАЎСКІМ КААПЕРАТЫВЕ

У сельскагаспадарчым кааператыве ў Паўлах (Заблудаўская гміна) працуе 20 чалавек. Там да найважнейшых людзей залічаюцца трактарысты, якіх там 8, ёсць і механік. Вось менавіта таму яны жывуць у пабудаваным кааператывам блоку.

Кааператыў гаспадарыць на 350 га зямельных угоддзяў. Апрача раслінных прадукцыі займаецца авечкагадоўляй (250 штук).

Паўлаўскі кааператыў летась прыняў 110 га зямлі з дзяржаўнага фонду ў вёсках Паўлы, Канюкі, Цілушкі, Стральцы, Астраўкі. Цяпер кааператыў у гэтых вёсках мае зямлю ў 150 кавалках. Гэта вельмі няручна, бо апрацоўка не вельмі каштоўная. Неабходна сцаліць гэту зямлю.

Вось і яшчэ адна нявырашаная дагэтуль справа. Паўлаўскі кааператыў, як і ўся сельская гаспадарка, адчувае вострыя недахоп мінеральных угнаенняў і хімічных сродкаў ахоўы раслін. Гаворыцца многа аб патрэбе павелічэння ўраджайнасці зямлі, а канкрэтнай і хуткай дапамогі няма.

(мх)

ХТО ЦІКАВІЦЦА НАСЕННЕМ ЛЁНУ?

Аб папулярнасці лёну ў Бельскай акрузе ведае кожны селянін. „Найменш прапаўмкая, а найбольш грашавітая — кантрактацыя гэтай саломкі", — гаворыць сяляне.

У апошнія гады бельскі ільнозавод увёў новыя цэны скупкі льняной сыравіны. Прымае ён лён вылажаны, гэта значыць, што вырваны лён ляжыць на пракосах да часу, пакуль валакно пачне адставаць ад кастрыцы. Пасля яго вяжуць і вязуць на скупачны пункт. I хаця падрыхтоўчы працэс льняной сыравіны адбываецца ў гаспадароў на полі, то яны не лічаць гэтага крыўдным. Толькі пры гэтым нельга не заўважыць негаспадарнасці: абыякавы падыход да насення лёну, яно цалкам асыпаецца на полі... Спецы ад лёну з Бельскага ільнозавода гавораць, што насенне іх не цікавіць. Увагу яны канцэнтруюць на валакне і кастрыцы. „Мы маем адпаведныя плантацыі, прызначаныя для збору насення на будучыя пасевы, і нам хопіць на нашы патрэбы", — кажуць. Мне здаецца, што варта зацікавіцца праблемай ільнянога насення. З яго ж можна зрабіць не так і мала прадуктаў — штодзённага карыстання і лячэбных сродкаў.

В. Семянюк

раніцца ад крыжакоў і таксама нібыта дапамагаць дзядзьку. Што ж, дагавор гэты — брыдкі ўчынак з боку пляменніка ў росквіце мужчынскага ўзросту ў адносінах да старэчы-дзядзькі, аднак не горшы ад тысяч іншых міждзяржаўных пагадненняў, якія заключаліся раней і заключаюцца па сённяшні дзень па ўсім свеце. Цяжка за яго асуджаць Ягайлу, якому якраз гэта развязвала рукі для ўдзелу ў вялікім паходзе хана Мамая супроць самага небяспечнага іхняга супольнага ворага — Маскоўскага княства.

Ягайла сабраў значную сілу каля 7-8 тысяч у асноўным беларускага войска з Віленшчыны і Віцебшчыны і ў жніўні рушыў на дапамогу свайму залатаардынскаму саюзніку. Але ў славутай бітве 8 верасня 1380 года на Кулікавым полі ўдзелу не прыняў, некалькі дзён прастаяў у 20 вярстах ад месца бою, а пасля, крыху панепакоіўшы нейкі рускі атрад, павярнуў свае харугвы назад у Вялікае княства Літоўскае. Чаму ж ён не ўступіў у бой?

Як вядома, у бітве на Кулікавым полі рускія палкі на чале з князем маскоўскім Дзмітрыем Іванавічам разграмілі аграмаднае татарскае войска хана Мамая. У ёй на баку рускіх прымалі ўдзел таксама... Гедымінавічы: палкі з Пскова і Полацка ўзначальваў Андрэй Альгердавіч, а з Бранска — яго брат Дзмітрый Альгердавіч. Яны выдатна садзейнічалі перамозе над залатаардынскімі полчышчамі. Але калі б з дапамогай татарам прыйшлі Ягайлавы войскі, яны маглі б перамагчы рускіх, разбіць іх, зваяваць усю Маскоўскую Русь — галоўнага непрыяцеля Ягайлы. Чаму ж ён не дапамог Мамаю?

„Адзінай прычынай, якая прымусіла Ягайлу не лезці ў бітву, быў настрой беларускіх палкоў, гэта значыць пераважнай большасці войска, — сцвярджае сучасны беларускі гісторык К. Тарасаў. — Беларусы былі праваслаўнымі, іхняе спачуванне рускім як адзінаверцам вылілася ў рашучую неахвоту біцца на баку Мамая. У гэтым рэлігійным пачуцці знайшло аб'ектыўнае выяўленне і адчуванне славянскага адзінства супраць этнічна варожых народаў. Але самай галоўнай перашкодай для аб'яднання войск Ягайлы з Мамаем была памяць беларусаў пра разгром імі татараў на Сіняй Вадзе... У войску Ягайлы было дастаткова воінаў, якія ўдзельнічалі ў той гістарычнай бітве, і цяпер выступаць на Куліковым полі разам са сваім нядаўна пабітым ворагам супраць блізкага па крыві і брацкага па веры рускага народа ім было немагчыма. Адчуваючы такі настрой сваіх харугваў, іх неахвоту зганьбіць сябе супольнымі дзеяннямі з іншаверцамі, Ягайла палічыў, што лепш не рызыкаваць. І паступіў разумна".

Ягайлавы палкі маглі не толькі перайсці на бок князя маскоўскага, але выпушчаная сваім жа воінам смяротельная страла знячэўку магла ўпіцца ў вялікакняскія плечы. Таму лепш было вярнуцца дамоў з цэлым сваім войскам і жывым самому.

А крыжакі тым часам варожа не страляні. Перш за ўсё рашылі разбіць рэштк! еднасці паміж дзядзькам і пляменнікам. За справу ўзяўся чалавек, які карыстаўся ў Кейстута найбольшым даверам, яго „кум" Гогенштэйн.

Кейстут якраз вярнуўся ў Трокі з гасціны ў свайго сына Вітаўта ў Дарагічыне. Стары князь зведаў усю Дарагічынскую зямлю. Падчас яе аб'езду Вітаўт не без задавалення і гонару паказваў узведзеныя ім новыя ўмацаванні, засекі і завалы, людныя сёлы і сталіцу зямлі — Дарагічын, які загаіў раней ныя раны і разросся ў вялікі і рухлівы асяродак гандлю і рамяства. Старому князю падабалася гаспадарлівасць сына, яго клопаты пра ўмацаванне краю. Таму ў добрым настроі прывітаў ён у троцкім замку свайго кума. Слова за словам — і хітры Гюнтэр фон Гогенштэйн у выгодным крыжакам асвятленні паведаміў Кейстуту... навіну пра патаемнае пагадненне Ягайлы з крыжакамі і пра тое, што вялікі магістр Вінрых фон Кніпродэ дагавор адобрыў і пацвердзіў, загадаўшы прывесіць да дакумента ганаровую вялікую пячатку Ордэна.

І што на гэта апаломлены Кейстут?

Мікола Гайдук

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР

ЗАХАДЫ ПРЫ НЯБОЖЧЫКУ

Практычна ўсе інфарматары старэйшага пакалення сцвярджаюць, што ў мінулым усім памёршым клалі ў труну манеты. Рабілі гэта з той мэтай, каб нябожчык меў чым аплаціць перавозчыка праз раку, якую трэба пераадолець на дарозе ў рай.

Нярэдка здараліся выпадкі, што жанчыны мужам, якія любілі выпіць, клалі ў труну кручок або паўлітроўку гарэлкі.

Калі памірала асоба, якая адзначалася зласлівасцю, дакучлівым характарам, тады ў труну сыпалі жменю маку. Рабілі гэта з той мэтай, каб нябожчык быў заняты пералічваннем зёран маку і не меў часу на наведванне хаты і палоханне яе жыхароў.

У вёсцы Вітава нябожчыку, асабліва памёршым жанчынам, клалі ў труну загадзя абрэзаныя валасы і грэбень, кіраваліся пры гэтым перакананнем, што нябожчыца будзе мець у небе многа часу і таму зоймецца часаннем валасоў як тых, якія знаходзяцца на яе галаве, так і тых, якія дадаткова ўложаны ў труну. У тым жа Вітаве нябожчыку пад галаву клалі пучок свянцонага зелля; якое мела адстрашваць ад труны сатанічныя сілы, што хацелі б завалачы нябожчыка ў пекла.

Наогул маладыя асобы не толькі не прымалі ўдзелу ў мыцці цела нябожчыка і яго апрананні, але таксама ва ўкладанні яго ў труну. У розных мясцовасцях па-рознаму інтэрпрэтуецца гэты момант. Найчасцей аднак паўтараецца суджэнне аб тым, што ўдзел маладых у пахавальных захадах мог бы выклікаць бяздзётнасць маладых жанчын. Досыць часта паўтараецца таксама меркаванне, што ў тых маладых асоб, якія прымалі б удзел у падрыхтоўцы нябожчыка да пахавання, не ўзыходзіла б збожжа і гароднiна, а калі б нават узыходзіла, дык не расло б.

У многіх мясцовасцях усходняй Беласточчыны жонкі або мужы нябожчыкаў і нябожчыц знімалі з пальца абручальныя пярсцёнкі і клалі іх у труну.

Наогул, аднак, вясковая грамадскасць успрымала гэта адмоўна. Справа ў тым, што так рабілі толькі тыя асобы, якія рашаліся такім чынам на „правядзенне разводу". Уложаны ў труну пярсцёнак „даваў права" ўдаве ці ўдаўцу другі раз уступіць у сужонства.

У воз, на якім везлі нябожчыка, наогул не запрагалі маладых кабыл, баючыся, што выкліча гэта ў яе бясплоднасць. Па сутнасці, ва ўсіх беларускіх мясцовасцях выступаюць рознага тыпу захады, якія прымяняліся пасля вынясення нябожчыка з хаты. Захады гэтыя найчасцей былі звязаны з тым, каб не баяцца нябожчыка. У большасці вёсак жыхары хаты, з якой быў вынесены нябожчык, заглядалі ў комін. У вёсцы Грэдалі гэтай жа мэце служыць сяданне на лаве, на якой толькі што стаяла труна. У некаторых вёсках на гэту лаву клалі буханку хлеба. Рабілася гэта з той мэтай, каб у данай сям'і ніколі не выступаў недахоп хлеба. Трэба сказаць, што гэты захад досыць „нелагічны" і як бы супярэчлівы ў адносінах да многіх другіх, якія нябожчыка трактуюць як сімвал смерці, а не сімвал жыцця.

Амаль ва ўсіх беларускіх вёсках усходняй Беласточчыны пасля вынясення нябожчыка не замяталі хаты. Рабілі гэта з той мэтай, каб смерць „не вымела" ўсіх членаў сям'і.

Многія найстарэйшыя інфарматары гавораць, што калісьці ў часе эпідэмій, якія наведвалі іх мясцовасці, існаваў звычай укладання нябожчыку пад падушку замкнутага замка разам з ключом. Пры гэтым трэба было выказаць формулу: „Ужо досыць нябожчыкаў" або „Замкніся смерць назаўсёды!" Пасля гэтага захаду выносілі труну з целам нябожчыка не праз дзверы, а праз вакно. Захад гэты астаецца, несумненна, у сувязі з ужо прадстаўленым мною ў характарыстыцы абраднасці нарадзільнай і хрысціннай, захад вынощвання праз акно дзіцяці да хрысту. І там і тут справа ў тым, каб ашукаць смерць.

А. Баршчэўскі

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Сэрцайка, у маім жыцці здарылася вялікае няшчасце. Нічога не прадказвала бяды: я вельмі добра выйшла замуж і праз год у нас нарадзіўся цудоўны сынок. Але ад часу, калі ён нарадзіўся, нешта з маім здароўем было не так, і я ўрэшце звярнулася да доктара па жаночых хваробах. Доктар прызнаў у мяне страшэнную хваробу — рак. І так у 26 гадоў мяне палажылі на гінекалагічнае аддзяленне, дзе выразалі з мяне ўсё, што маглі.

З пачуццём страшэннай крыўды вярнулася я дахаты, але тады я яшчэ не ведала, якім кашмарам стане маё жыццё. Пачуццё непаўнацэннасці, нейкі жаль да ўсяго свету, што не магу ўжо мець больш дзяцей, боязь наблізіцца да мужа прыгняталі мяне. Я, як кажуць, набавілася комплексаў. Мне здавалася, быццам бы я пустая ў сярэдзіне і аб гэтым ведае ўвесь свет. На жаль, мой непакой перадаўся майму мужу. Нашы палавыя зносіны сталі проста немагчымымі. Маю тут на думцы, вядома, не тое, што былі яны фізічна немагчымымі. Сталі яны немагчымымі ў сэнсе псіхічным. Калі толькі муж набліжаўся да мяне, мне здавалася, што я яго ніяк не змагу задаволіць: ну як жа, я ж ужо пустая, у мяне ж нічога не засталося з жаночасці...

Усё гэта прывяло да таго, што мой муж наогул перастаў думаць пра нейкія збліжэнні і штораз часцей стаў разглядацца па баках. А ўжо праз год то мы жылі адзін з другім проста як сябар з сяброўкай. Мой муж часамі не вяртаецца па тры дні дахаты, а я ў той час, каб заліць свой боль і тугу па мінулым, якое ўжо ніколі не вернецца, пачала штораз часцей піць.

Наколькі мне вядома, ніякай пастаяннай бабы ў майго мужыка няма. Ён мне тлумачыцца, што або быў у камандзіроўцы і затрымаўся на даўжэй, або запіўся ў некага з сяброў, але мне гэтыя тлумачэнні непатрэбны, бо я і так ведаю, што ва ўсім гэтым мая віна: я ж не магу яму даць таго, што можа даць яму першая-лепшая баба. І мо, каб не мая хвароба, змаглі б мы пабудаваць добрую, вялікую сям'ю, а так то ўжо і сама не ведаю, што будзе са мной, з нашай сям'ёй і з маім адзіным, каханым сыночкам. Баюся, каб не застаўся ён сіратою, бо мужык можа кінуць нас, а часамі дык наогул прыходзіць мне ў галаву такая думка, каб пакончыць жыццё самагубствам...

Анеля

Анеля! Справа твая нялёгкая. І хаця не пішаш ты, колькі табе гадоў, то можна падазраваць, што не больш трыццаці, і жыццё, здавалася б, яшчэ перад табою. Але твая хвароба, думаю, не столькі акалечыла цябе фізічна, колькі зрабіла адмоўны ўплыў на тваю псіхіку. Фактычна, апрача таго, што ты не можаш больш радзіць дзяцей, нічога не здарылася. Адзін сын жа ў цябе ёсць, а пасля такой аперацыі тысячы жанчын дасканала даюць сабе рады ў справах сексу. Можа, трэба было б табе нейкай парады ў сексуолага, які напэўна дапамог бы табе стаць нармальнай жанчынай Можа, перашкаджае табе ў тым факт, што твой муж ведае аб усім, што здарылася з табою?.. У кожным разе гэта было б намнога лепшым выйсцем і для цябе і для твайго сыночка, чым думка аб тым, каб пакончыць жыццё самагубствам, і піць без меры гарэлку.

Сэрцайка

СОННІК

82

Пантэра — страх.

Панчохі тонкія — беднасць; падзёртыя — вялікія грошы.

Папа рымскі — шчасце; быць ім — многа зайздросных.

Папера — важная звестка; пісаць на ёй — непрыемны ліст; падзёртая — страціш пасаду, палажэнне; каляровая — добрыя звесткі; друкаваная — давер; рваць — гнеў; рыхтаваць, вырабляць — карысць для інтэлекту, розуму; схільнасць да прыгод.

Папрыка — вялікі гнеў.

Папугай — бескарыслівая балбатня; чуць яго — здрадзіш даверлівасць.

Пара (з вадкасці) — планы не ўдадуцца.

Паравоз — вымушанае падарожжа; пільныя справы або неспадзяванае наведанне; едзе — табе пагражае небяспека.

Парад (дэфілада) — непатрэбныя выдаткі.

Парада — даваць яе — клапоцішся пра дробязі; даюць яе табе — адплоцяць табе няўдзячнасцю.

Парадкаваць — знойдзеная згуба.

Паражэнне — паступай прыстойна, рабі добра.

Парасон — знойдзеш дапамогу; асцярожнасць не пашкодзіць; падзёрты — прыкрае расчараванне.

Парася — добры сябра; карміць — асцерагайся ашуканцаў; печанае — боль.

Парахно — блізкая смерць.

Парашут — хвароба.

Парк — прыемнае жыццё; засноўваць яго — прыгожае падарожжа; шпацыраваць па ім — усмешка шчасця.

Парог — пабудуеш дом.

Паром — дабіцца здзяйснення намераў.

Пароць — страты.

Партрэт — выправіць памылкі; уласны — новая любоўная прыгода.

БЕЛАРУСКАЯ КУХНЯ

Маладая бульбачка ўжо ёсць. Як яе варыць, бадай, ніводнай беларускай жанчыне гаварыць не трэба. Для тых маладзенькіх, аднак, можам напомніць. Абскрэбці бульбу, памыць яе, заліць гарачай вадой, пасаліць і зварыць на малым агні. Ваду адцадзіць, 2–3 мінуты патрымаць бульбу на малым агні, а тады пасыпаць зялёным укропам. Некаторыя гаспадыні кладуць сцяблінку ўкропу тады, калі бульба варыцца. Бульба тады мае вельмі прыемны арамат. Пасыпаць сырым укропам таксама яшчэ можна. Вельмі смачная такая бульба са скварачкамі ці маслам, а да таго з кіслым малаком. У беларускай кухні бульбу часта падаюць і з радыскай са смятанай, з селядцом з цыбуляй, а зімою з кіслай капустай, запраўленай алеем. Паколькі распачаўся якраз грыбны сезон, то сёння падаем два рэцэпты на бульбу са свежымі грыбамі.

БУЛЬБА, ТУШАНАЯ З ГРЫБАМІ

На 10 вялікіх бульбін узяць 3 цыбуліны, паўкілаграма свежых грыбоў, 4 сталовыя лыжкі масла або 100 г саланіны, лаўровы лісток, зялёную пятрушку, перац, соль.

Ачышчаныя і памытыя грыбы заліць кіпетнем, а пасля падсмажыць на масле або саланіне разам з нарэзанай цыбуляй. Бульбу абабраць, парэзаць на даволі вялікія кавалкі, падсмажыць і палажыць разам з грыбамі ў каструлю, даліваючы крыху вады. Дадаць соль, лаўровы ліст, перац і стушыць на малым агні. Падаючы, страву трэба пасыпаць зялёнай пасечанай пятрушкай.

БУЛЬБА З ГРЫБАМІ Ў СМЯТАНЕ

На 10 бульбін узяць паўкілаграма грыбоў, 3 цыбуліны, сталовую лыжку мукі, 3 лыжкі масла, паўшклянкі смятаны, зяляніну, перац, соль.

Нарэзаную бульбу крыху падсмажыць, пасля чаго змяшаць з варанымі грыбамі і яшчэ смажыць. Дадаць падсмажаную цыбулю, муку, перац і смятану, усё добра перамяшаць, накрыць вялікую патэльню крышкай і на мінут 5-10 уставіць у духоўку.

Гаспадыня

Зорка

Старонка для дзяцей

БЕЛАРУСКАЯ КАЗКА

ПАКАЦІГАРОШАК

(Працяг. Пачатак у папярэднім нумары)

Забіў Цмок госця, вочы выкалаў, а самога ў стайні да бэлькі падвесіў.

Мінуў дзень-другі, не вярнуўся старэйшы брат. Тады малодшы брат кажа бацькам:

— Пайду я сястру шукаць.

Шкада бацькам пускаць яго ў невядомую дарогу, адзін ён у іх застаўся. Пачалі яны яго адгаворваць.

— Не, — кажа малодшы сын, — пайду.

Сабраўся і пайшоў.

Ну, вядома, і з ім сталася тое ж, што і з большым братам.

Даведалася пра гэта Палашка, моцна загаласіла:

— Ах, гаспадар! Чаму ты маіх родных братоў са свету звёў? Засталіся ў мяне цяпер адны толькі старыя бацькі мае. Калі так, дык забі і мяне ды павесь у сваёй стайні разам з братамі...

— Не, — ухмыляецца Цмок, — табе я такой смерці не зраблю, бо ты мне — слуга. А вось калі бацьку і матку злаўлю, дык адразу заб'ю, каб ты больш пра іх не думала.

Кепска стала жыць бацькам без дзяцей. Сядзяць яны ды бядуюць: хто іх на старасці дагледзіць, хто пахавае...

Пайшла аднаго разу баба па ваду. Бачыць: коціцца па дарозе гарошынка. Падняла яна тую гарошынку ды з'ела. А праз нейкі час нарадзіўся ў яе хлопчык. Ды такі прыгожанькі — поўны, кучаравы, русавы. І далі яму бацькі імя — Пакацігарошак.

Расце хлопчык не па днях, а па гадзінах. Радуюцца бацька і маці — будзе ім на старасць падмога. Адна толькі бяда: дакранецца да каго з дзяцей Пакацігарошак, гуляючы, — той і падае, як сноп. Кожны дзень прыходзяць да дзеда і бабы суседзі скардзіцца, што Пакацігарошак іх дзяцей крыўдзіць.

Так ён і гадаваўся.

Аднойчы пачаў Пакацігарошак распытвацца ў маткі:

— Чаму я адзін у вас? Чаму ў мяне няма ні брата, ні сясцёр?

Маці выцерла ражком хусткі слёзы і кажа:

— Былі ў цябе, сынок, і браты і сястра...

— А дзе ж яны? Калі паўміралі, то я нічога зрабіць не магу, а калі ў няволю трапілі, то вызваляць пайду.

Расказала маці, што ведала пра сваіх дзяцей.

Назаўтра Пакацігарошак пайшоў на вуліцу гуляць. Знайшоў там старую шпільку, прынёс у хату і кажа бацьку.

— Нясі, тата, гэтую шпільку да каваля, скажы, каб выкаваў з яе булаву на дванаццаць пудоў.

Бацька нічога яму не сказаў, а сам сабе падумаў: „Вось жа дзіця ў мяне нарадзілася, не такое, як у людзей. Малы яшчэ, а ўжо з бацькі жартуе. Дзе ж гэта бачылі, каб са шпількі дванаццаціпудовую булаву хто выкаваў?"

Закінуў бацька шпільку на паліцу, а сам паехаў да каваля і

(Працяг на стар. 10)

АЧАРАВАННЕ

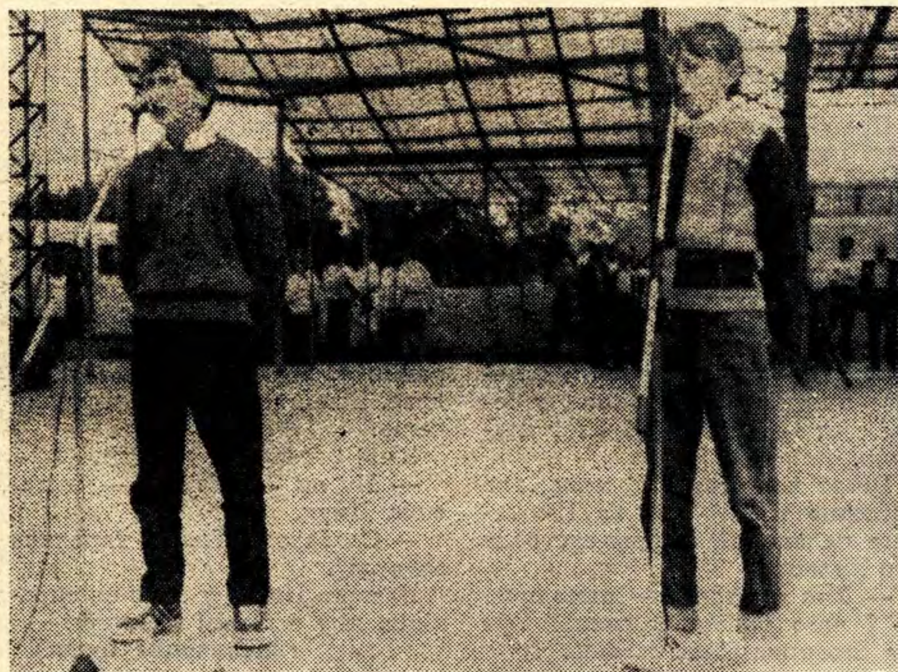
„Зорчыны" лаўрэаты на беларускім фэсце ў Беластоцкім амфітэатры спявалі для 3-тысячнай публікі свае песні.

Унізе дуэт Славіка Ваўранюка і Геніка Шаратухі з Дубяжына (II узнагарода ў катэгорыі малых вакальных калектываў у конкурсе „Беларуская песня-87") праспяваў у Беластоку „Купалінку" і „Белую хусцінку".

Справа Марыня Аліфер са Старога Ляўкова — лаўрэат II узнагароды ў катэгорыі салістаў, спявала ў Беластоку „Козачку" і „Алесю".

„Зорка" вельмі рада, што яе школьныя сябры пачалі выступаць са сваімі песнямі на вялікіх сцэнах перад дарослай публікай. Каб так далей!

СЯМЁРА МАСТАКОЎ

Казка

У адным старажытным горадзе было сямёра мастакоў. Горад, у якім яны жылі, быў вельмі змрочны. Заўсёды над ім віселі шэрыя хмары. І ўсё, што малявалі мастакі, было шэрае. Бо яны думалі, што неба можа быць толькі шэрага колеру. І лісце толькі шэрае. І ўсё-ўсё наўкола — шэрае. Таму і фарбы ў іх былі таксама шэрыя. Яны не маглі маляваць іншымі.

Аднойчы на горад наляцеў вецер і разагнаў хмары. Мастакі выбеглі на вуліцу і не паверылі сваім вачам.

— Ой, якое прыгожае неба! — сказалі яны.

— Ой, якое прыгожае сонца! — сказалі яны.

— Ой, якое прыгожае лісце на дрэвах! — сказалі яны і адразу ж узяліся маляваць. Але на паперы ўсё выйшла непрыгожа. Таму што ў іх была адна шэрая фарба. Сямёра мастакоў цяжка ўздыхнулі. Што ж ім рабіць? Як навучыцца прыгожа маляваць? Тады адзін з іх сказаў:

— Сябры, пойдзем фарбы шукаць!

Узялі мастакі сем пэндзлікаў і сем вядзерцаў і пайшлі фарбы шукаць.

Доўга вандравалі яны па белым свеце і ўсяму дзівіліся. А дзівіцца было чаму. Бо яны ж усё жыццё пражылі ў змрочным шэрым горадзе і не ведалі, што ёсць на свеце чырвона-чырвоны мак, што ёсць бялюткі рамонак з залаціста-жоўтай сярэдзінкай, што сонца ўранку аранжавае, а ўвечары малінавае.

Яны любаваліся прыродай, многа спазнавалі і стараліся ўсё запомніць.

Аднаго разу мастакі падняліся на вяршыню самай высокай гары. Адтуль усё было відаць навокал: і рэкі, і лясы, і лугі — уся дарога, якою яны прайшлі. Залюбаваліся мастакі і пачалі марыць.

— Ах, як бы я хацеў намаляваць мак! — сказаў адзін.

— А я — сонца! — сказаў другі.

— А я кветку лотаць! — сказаў трэці.

— А я лісточак! — сказаў чацвёрты.

— А я неба! — сказаў пяты.

— А я званочак! — сказаў шосты.

— А я фіялку! — сказаў сёмы.

І як толькі яны гэта сказалі, на небе з'явілася сямікалерная вясёлка.

Убачылі мастакі вясёлку і вачам сваім не паверылі.

— Ах, якія фарбы! — уздыхнулі яны.

— Я бачу фарбу, як мак! — сказаў адзін.

— А я — як сонца! — сказаў другі.

— А я — як лотаць! — сказаў трэці.

— А я — як лісточак! — сказаў чацвёрты.

— А я — як неба! — сказаў пяты.

— А я — як званочак! — сказаў шосты.

— А я — як фіялку! — сказаў сёмы.

І раптам адзін канец вясёлкі апынуўся каля самых ног мастакоў. І яны ўбачылі перад сабой сем каляровых дарожак.

Чырвоную, як мак.
Аранжавую, як сонца.
Жоўтую, як лотаць.
Зялёную, як лісточак.
Блакітную, як неба.
Сіною, як званочак.
Фіялетавую, як фіялка.

— Ура! — закрычалі мастакі. — Нарэшце мы знайшлі фарбы

Кожны выбраў сабе сваю дарожку і пайшоў па ёй.

Прайшлі мастакі па ўсёй вясёлцы. І ўзяліся маляваць. Ім не цярпелася хутчэй даведацца, якога колеру фарбы ў іх вядзерцах.

Узялі яны вялікі ліст паперы, і кожны па чарзе правёў па ёй сваім пэндзлікам. Выйшла сямікалерная вясёлка.

Мастакі былі шчаслівыя. Цяпер яны маглі намаляваць усё, што хацелі.

А што сталася з вясёлкай? Яна знікла.

Калі ж яе пойдуць шукаць новыя мастакі, яна зноў паявіцца.

Алена Кобец-Філімонава

(Працяг са стар. 9)

ПАКАЦІГАРОШАК

заказаў яму дванаццаціпудовую булаву.

Увечары прывозіць булаву. Узяў Пакацігарошак булаву, выйшаў на агарод, размахнуўся і шпурнуў яе ў неба. А сам вярнуўся ў хату і лёг спаць. Бацька аж за галаву хапіўся.

Назаўтра ўстаў Пакацігарошак, прыпаў правым вухам да зямлі, слухае: гудзе зямля!

— Бацька! — кліча сын. — Ідзі паслухай, булава назад з неба варочаецца.

Падставіў ён калена, булава ўдарылася аб калена і пераламалася папалам. Паглядзеў на яе Пакацігарошак і кажа:

— Ты мне, тата, зрабіў булаву не з таго жалеза, што я табе даў. Скажы кавалю, каб зрабіў з той шпількі!

Пачухаў бацька патыліцу ды зноў паехаў да каваля, на гэты раз ужо са шпількаю.

Здзівіўся каваль — як можна са шпількі дванаццаціпудовую булаву выкаваць! Але ўзяўся за работу. Укінуў шпільку ў агонь, а яна давай расці, як на дражджах. Расце і расце.

Зрабіў каваль са шпількі дванаццаціпудовую булаву, ды яшчэ вунь колькі жалеза засталося...

Прывёз бацька булаву дахаты. Сын паглядзеў на яе і пытаецца:

— З чаго каваль булаву каваў? Мо зноў не са шпількі?

— На гэты раз, — кажа бацька, — зроблена ўсё так, як ты прасіў.

Ускінуў Пакацігарошак булаву на плечы, развітаўся з бацькам, з маткай ды і пайшоў у белы свет — сястру і братоў шукаць.

Шмат часу ішоў ці мала, але нарэшце трапіў-такі да Цмокавага палаца. На двары сустрэла яго Палашка.

— Хто ты такі? — пытаецца. — І чаго прыйшоў сюды? Тут жа страшны Цмок жыве...

Раскажаў ёй Пакацігарошак, хто ён і куды ідзе.

— Не, — кажа Палашка, — няпраўда гэта: былі ў мяне два браты, ды іх паганы Цмок пазабіваў і да бэлькі ў стайні падвесіў. А ты не мой брат.

І не паверыла.

— Дык дазволь хоць пераначаваць у вас? — папрасіўся Пакацігарошак.

Пайшла Палашка да Цмока.

— Што гэта ты такая смутная? — пытаецца ў яе Цмок.

— Ды вось прыйшоў нейкі хлапец і кажа, што ён мой брат. Просіцца хоць пераначаваць з дарогі.

Узяў Цмок сваю чараўнічую кнігу, разгарнуў яе, паглядзеў і кажа:

— Так, у цябе яшчэ будзе яшчэ адзін брат... Але не гэты. Гэты маніць. Пакліч яго сюды, я з ім сам пагавару.

Прыйшоў Пакацігарошак да Цмока.

— Добры дзень, гаспадар!

— Добры дзень, госць.

Паставіў Цмок на стол свой жалезны боб.

— Садзіся, — паказаў Пакацігарошку на жалезнае крэсла.

Пакацігарошак як сеў, дык крэсла і развалілася пад ім.

— Э, гаспадар, — дзівіцца Пакацігарошак, — слабыя ж у цябе крэслы! Хіба не маеш добрых майстроў, каб моцныя крэслы зрабілі?

Спужаўся Цмок. Прынёс другое крэсла, мацнейшае.

Сеў Пакацігарошак за стол. Цмок падсунуў яму жалезны боб.

— Частуйся.

— А я такі і выгаладаўся за доўгую дарогу, — кажа Пакацігарошак.

І пачалі яны жалезны боб есці. Цмок жменю ўсыпле ў свой рацішча, а Пакацігарошак — дзве. Есць, аж за вушамі трашчыць.

З'елі ўвесь боб.

— Ну як — наеўся? — пытаецца Цмок.

— Слабавата. Толькі чарвячка замарыў.

Бачыць Цмок: у ядзе не справіцца яму з гэтым хлопцам!

(Заканчэнне будзе)

ПАЗНАЁМІМСЯ

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 9, к. 2, кв. 31. Ліда Баравец, 4 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 92, кв. Аксана Рудзікава, 2 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36 вул. Волаха, 12, кв. 17. Валя Лосева, 2 клас.

* * *

БССР, 230009, г. Гродна, вул. Болдзіна, 10, кв. 37, Света Фомчанка, 4 кл.

* * *

БССР, 230015, г. Гродна, БЛК — 12, кв. 33, Гена Уўлеў, 4 кл.

* * *

БССР, 230009, г. Гродна, вул. Горкага, 26, кв. 4, Алег Прушынскі, 4 кл.

* * *

БССР, 230009, г. Гродна, вул. Каліноўскага, 3а, кв. 53, Андрэй Краснявіцкі, 4 кл.

* * *

БССР, 230009, г. Гродна, вул. Горкага, 78/1, кв. 27, Іна Малышка, 4 кл.

ВЯСЁЛЫ КУТОЧАК

* * *

Дзеці паехалі на экскурсію. Па дарозе настаўніца расказвае:

— Тут калісьці, мільёны гадоў назад было мора.

Усе дзеці слухаюць, што настаўніца раскажа яшчэ, а наймалодшы Пеця разважае:

— Мора... Ну так... Цяпер я разумею, чаму тут столькі бляшанак валяецца ад рыбных кансерваў.

* * *

— У вас у мінулым годзе былі тут два ветракі, а цяпер толькі адзін застаўся. А што з другім?

— Разабралі.

— Чаму?

— Бо ў нас і на адзін ветру не хапае.

Адказ на загадку з 29 нумара „Зоркі“

„Лупавокая матруна...“ (жаба)

„Зорчына“ пошта

БУДЗЕМ ДРУКАВАЦЬ ПЕСНІ

Марыня Аліфер з Ляўкова Старога напісала „Зорцы“ ліст. Яна просіць „Зорку“, каб прысланьць ёй словы і музыку песняў: „Ручаёчак-ручаіна“, „Сенакосы“, „Ой сівы конь бяжыць“, або каб надрукаваць гэтыя песні ў „Зорцы“.

Дарагая Марыня, дарагія чытачы! „Зорка“ з павагай аднеслася да прапановы Марыні, прадумала ўзнятую Марыняй справу, значыць, справу даступнасці беларускай песні для школьных спевакоў. Усе адчуваем рэпертуарныя недахопы. І вось, ідучы следам лісту Марыні, „Зорка“ звярнулася да Пятра Скепкі, кіраўніка калектыву „Дубіны“ з просьбай, каб ён заняўся падрыхтоўкай песень да друку ў „Ніве“. Пётр паабяцаў і ўжо хутка „Ніва“ зноў пачне друкаваць беларускія песні — словы і ноты.

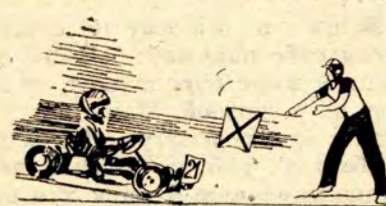
Прысылайце заказы, калі маеце свае пажаданні. Калі знойдзем тэксты, будзем друкаваць па заказах. Будзем аднак друкаваць песні і па ўласнаму выбару.

Таксама „Зорка“ з дапамогай Пятра Скепкі час ад часу будзе змяшчаць дзіцячыя песні з нотамі.

Дзякуем Марыні, што ўзняла гэтую важную праблему ў сваім лісце да „Зоркі“. Чакаем іншых лістаў, іншых прапаноў ад усіх школьнікаў.

ТОЛЬКІ ДЛЯ ХЛОПЦАЎ

Ідуць спаборніцтвы па картынгу. Кальцавая гонка. Даўжыня трасы — 8000 метраў.

Колькі засталося ехаць да фініша машыне № 21?

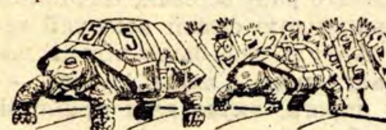
А колькі засталося ехаць да фініша машыне № 25?

ЧАРАПАХІ НА СТАРЦЕ

У розных краінах свету ўсё часцей праводзяцца спаборніцтвы чарапах. На такі спорт прыходзіць вельмі многа цікаўных.

У мінулым годзе ў сталіцы **Венесуэлы — Каракасе першае** месца ў „бегу“ на 50 см заваявала прадстаўніца Аргентыны. „Бегла“ яна, вядома, як чарапаха. Дыстанцыю сваю адолела за 5 мінут і 23 секунды. Некаторыя чарапахі ўвогуле не дайшлі да фініша, па дарозе звярнулі сабе ўбок.

Наступныя міжнародныя спаборніцтвы бегу чарапах прахо дзілі ў Францыі. Тут перамогу здабыла французская чарапаха. Яна ўстанавіла новы „сусветны рэкорд“ — апярэдзіла чарапаху з Аргентыны на 9 секунд.

ШКОЛЬНІКІ-ЛЕСНІКАМ!

Гэтую цікавую інфармацыю мы падаем з Беларусі. Школьнікі школы № 5 горада Калінковічы маюць сваё школьнае лясніцтва. Яны самі тут леснікі і лесаводы. У іх 310 гектараў лесу. Дзеці самі чысцяць лес, агароджваюць мурашнікі, рыхтуюць запасы яды для птушак і звяроў на зіму. Гэтае вялікае школьнае лясніцтва абслугоўвае 50 дзяўчат і хлопцаў.

Маладыя лесаводы праводзяць і навуковую работу ў лесе. Назіраюць за ростам дрэў і кветак.

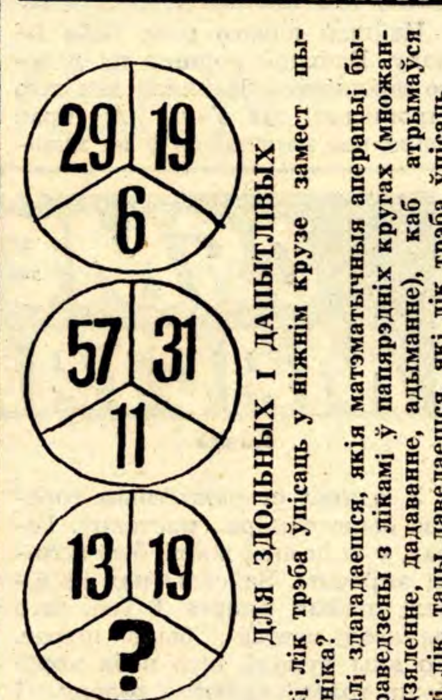
У школьным лясніцтве ёсць свой забароннік, дзе растуць занесеныя ў Чырвоную кнігу Беларусі, рэдкія расліны. Школьнікі лічаць, што не можа загінуць ні адна кветачка, ні адно дрэва, якое яшчэ расце на нашай зямлі.

Валя і Лена, праходзячы аднойчы, убачылі прыціснутую бурай да зямлі бярозку. Яны не пакінулі яе без дапамогі. Паднялі, падвязалі да ствала суседняга дрэва. І бярозка хутка выпраставалася, зашумела вясёла.

Дачакаліся школьнікі і ўзнагароды за сваю любоў да прыроды. Яны атрымалі прэмію Беларускага таварыства аховы прыроды. Але самая вялікая для іх узнагарода — гэта бачыць свой лес здаровым і моцным.

А·Д·Г·А·Д·А·Н·К·А

ДЛЯ ЗДОЛЬНЫХ І ДАПЫТЛІВЫХ

Які лік трэба ўпісаць у ніжнім крузе замест пытальніка?

Калі здагадаешся, якія матэматычныя аперацыі былі праведзены з лікамі ў папярэдніх кругах (множанне, дзяленне, дадаванне, адыманне), каб атрымаўся ніжні лік, тады даведаешся, які лік трэба ўпісаць.

Колькі звяроў схаваных у гэтым рысунку?

Адрас рэдакцыі: „Зорка“ 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 24 VII — 9.00 Teleferie najmłodszych — Lato z piosenką. 9.30 „Kacperek" — pol. serial i „Ani słowa o szkole" — serial CSRS. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Włoska restauracja". 11.50 Magazyn Domatora. 16.55 Pr. dnia. 17.00 Wakacje. 17.15 Teleexpress. 17.30 Wakacje — w tym film dok. — „Z księgi rekordów Guinessa". 18.40 Człowiek dla człowieka — mag. PCK. 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 „Włoska restauracja" — film prod. włoskiej. 21.40 Studio Sport — Spartakiada. 21.55 Żniwa 87. 22.05 Zawsze po 21-szej. 22.40 DT. 23.05 „Z historii Wietnamu" (4) — serial dok. prod. franc.

Sobota 25 VII — 8.10 Pr. dnia. 8.15 Tydzień na działce. 9.00 Dla młodych widzów: „Timur i inni". 10.30 DT. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.30 Z Polski rodem. 12.00 Wiatrak. 12.30 Bariery. 13.00 TV Koncert Życzeń PCK. 13.50 Zdrowie — wojsk. pr. publ. 14.00 „Wędrówki dalekie i bliskie" — „Dzieci mądrości" — franc. film dok. 15.20 Antologia dramatu powszechnego: P. Calderon de la Barca — „Niewidzialna kochanka". 16.45 Skarbiec. 17.15 Teleexpress. 17.30 Los. D. Lotka. 17.40 Popołudnie z Pegazem. 18.50 Dobranoc. 19.00 Z kamerą wśród zwierząt. 19.20 Magnes. 19.30 Dziennik. 20.00 „Dom wśród drzew" — franc. film fab. 21.35 Czas — mag. publ. 22.05 Siedem dni na świecie. 22.15 Sportowe rytmy tygodnia. 23.15 DT. 23.25 Kino nocne: „Wilczyca" — pol. film fab.

Niedziela 26 VII — 7.05 Pr. dnia. 7.10 TTR — s. II Zajęcia wakacyjne. 7.30 TTR — s. IV Zajęcia wakacyjne — Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin. 7.50 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 „O czym szumią wierzby", „Labirynt", „Niebieskie lato", „Sprężynowiec' — film prod. ang. 10.30 DT. 10.35 Filmowe obserwacje świata (10) „Zawsze te wspaniałe konie" — film TVP. 11.25 Siedem anten. 12.10 Kram. 12.55 Kraj za miastem. 13.20 W drodze do Suarezów. 13.45 John Gielgud — moje życie to scena. 14.10 TV Koncert Życzeń. 14.55 Wszystko albo nic. 15.20 Studio Sport. 16.00 Recital Hanny Banaszak 16.35 Antena. 17.15 Teleexpress. 17.30 XXIV Krajowy Festiwal Piosenki Polskiej — Opole 87 — Debiuty. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 Blisko, coraz bliżej" (14) „Ważne zadania" — serial TP. 21.10 Pegaz. 21.50 Klub Międzynarodowy. 22.20 Loża. 22.30 Sportowa Niedziela. 23.00 DT.

Poniedziałek 27 VII — 16.55 Pr. dnia. 17.00 Wakacje. 17.15 Teleexpress. 17.30 Wakacje — w tym film „Kariera Nikodema Dyzmy" (4). 18.50 Dobranoc. 19.00 Rozmowa na telefon (1). 19.05 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr TV: Guy de Maupassant — „Mała Roque". 21.00 Żniwa 87. 21.10 Kronika Spartakiady Młodzieży. 21.25 Rozmowa na telefon (2). 21.55 XXIV Krajowy Festiwal Polskiej Piosenki — Opole 87 — „W Teatrze" cz. I. 22.40 DT.

Wtorek 28 VII — 9.00 „W dziewięć dni dookoła Varne'a". 9.40 „Kapitan Nemo" (5) — serial radz. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Pod wiatr" (4). 16.35 Pr. dnia. 16.40 TV Informator Wydawniczy. 17.00 Wakacje. 17.15 Teleexpress. 17.30 Wakacje. 18.50 Dobranoc. 19.00 Spory — pr. publ. 19.30 Dziennik. 20.00 „Pod wiatr' (4) „Surowy pastor" — serial austral. 20.50 Konferencja prasowa rzecznika rządu 21.05 Kronika Spartakiady Młodzieży. 21.20 „Królowie mórz" — „Portugalczycy" — tel. film dok. 21.45 Los. Kraj. Loterii Pieniężnej. 21.50 XXIV Krajowy Festiwal Polskiej Piosenki — Opole 87 — „W Teatrze" cz. II. 22.40 DT.

Sroda 29 VII — 9.00 Krąg. 9.35 „Legendy świata" (4) — serial kanad. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Ostatni skok gangu Olsena". 16.30 Pr. dnia. 16.35 Radar. 16.50 Los. Ex. Lotka i Super Lotka. 17.00 Wakacje. 17.15 Teleexpress. 17.30 Wakacje. 18.40 Samo zdrowie. 18.50 Dobranoc. 19.00 Poczta obywatelska. 19.30 Dziennik. 20.00 „Ostatni skok gangu Olsena" — duński film fab. 21.35 Żniwa 87 21.45 Kronika Spartakiady Młodzieży. 22.00 Poczta obywatelska. 22.30 Wyniki Totalizatora. 22.40 DT.

Czwartek 30 VII — 9.00 „Szaleństwo Majki Skowron" — serial TVP. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Kaz". 16.10 Roln. film oświatowy — „Jedno lato trzmiela". 16.30 Pr. dnia. 16.35 Poligon. 17.00 Wakacje. 17.15 Teleexpress. 17.30 Wakacje — w tym „Miss" — serial franc.-szwajc.-RFN. 18.50 Dobranoc. 19.00 Telespotkania. 19.30 Dziennik. 20.00 „Kaz" (8) „Żółw i zając" — serial USA. 20.50 Teraz — tygodnik gosp. 21.20 Kronika Spartakiady Młodzieży. 21.35 „Bukiet z Cichej" — tel. film dok. 22.05 Polityka, politycy. 22.40 DT.

КІНО

Bielsk Podl. Christine — USA 27—28 VII. Kochankowie mojej mamy — 29—30 VII. Skorumpowani — fr. 31 VII—2 VIII.

Czeremcha Szachrajki — NRD 29 VII.

Hajnówka Sygnał ostrzegawczy — USA 26—30 VII. Purpurowa róża z Kairu — USA 31 VII—2 VIII.

Michałowo Kochanica Francuza — ang. 28—30 VII.

Mielnik Pod wulkanem — USA 29—30 VII. Historia żółtej ciżemki — pol. 1—2 VIII.

Orla O słowie nieco inaczej — czes. Czas wilczego prawa — radz. 29 VII—2 VIII.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль новы	Стыль стары	Святы, імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
нядзеля	26	13	Анны, Міраславы	Гаўрыіла, Сцяпана	4.47-20.37	22.48-10.55
панядзелак	27	14	Юліі, Наталлі	Анісіма, Юсты	4.48-20.36	22.58-12.11
аўторак	28	15	Віктара, Інацэнта	Уладзіміра, Юліты	4.50-20.34	23.10-13.20
серада	29	16	Марты, Олафа	Аляўціны, Фаўста	4.51-20.33	23.25-14.10
чацвер	30	17	Юліты, Людмілы	Марыны, Веранікі	4.53-20.31	23.44-15.55
пятніца	31	18	Ігнаца, Людаміра	Емяльяна, Якінфа	4.54-20.29	0.11-17.07
субота	1	19	Юстыны, Пятра	Макрыны, Серафіма	4.56-20.28	0.48-18.14

ГАДАВІНЫ

175 год таму назад

28.7.1812 г. нар. польскі пісьменнік, гісторык, мастак, журналіст Юзаф Ігнацы Крашэўскі (пам. 19.3.1887 г.), пачаў друкавацца ў 1829 г., першая значная аповесць „Зыгмунтоўскія часы" (1846), аўтар 223 раманаў і аповесцей, тысяч артыкулаў, быў рэдактарам некалькіх часопісаў, прымаў актыўны ўдзел у прагрэсіўным руху. Дзяцінства і юнацтва яго прайшло ў вёсцы Доўтае каля Пружан, доўга жыў на Падляшшы. Найбольш вядомыя творы: „Хата за вёскай" (1854), „Старая казка" (1876). „Гісторыя калка ў плоце" (1860), „Графіня Косель" (1873) і інш. Цяжкі лёс беларускага сялянства адлюстраваў у творах: „Гісторыя Саўкі" (1842), „Ульяна" (1843), „Астап Бандарчук" (1847), „На Палессі" (1884), мінулае Беларусі паказана ў: „Апошнія са слуцкіх князёў" (1841), „Кароль у Нясвіжы. 1784" (1885) і ў інш. Падарожжы па Беларусі апісаў у нарысах „Пінск і Піншчына" (1838), „Успаміны Палесся, Валыні і Літвы" (1840), „Адзенне мяшчан і сялян з ваколля Брэста, Кобрына і Пружан" (1860). Маляваў тыпы беларускіх сялян, вясковай пабудовы, пейзажы. Перапісваўся з В. Дуніным-Марцінкевічам і іншымі беларускімі і беларуска-польскімі пісьменнікамі. Яго імя прысвоена агульнаадукацыйнаму ліцэю ў Драгічыне-на-Бузе.

50 год таму назад

29.7.1937 г. нар. беларускі цымбаліст Веньямін Бурковіч (пам. 28.12.1983), выдатны музыка, віртуоз, канцэртмейстар Дзяржаўнага аркестра БССР, многа канцэртаваў па свеце, у тым ліку і ў Народнай Польшчы. Выдатны прапагандыст беларускай музыкі.

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ У „НІВЕ"

Ці патрапім гаспадарыць панавому ● Віктар Рудчык кланяецца вялікаму Палаччаніну ● Цуды ў ноч Купалы ў Борыку пад Гарадком ● У „Белавежы" вершы В. Шведа, Ю. Баены, С. Адамовіча, проза С. Яновіча, карціна Л. Тарасэвіча ● Сіротныя вакацыі ● Арлянскія навіны ● Як расце злодзей і бандыт ● У „Шляхам гадоў" — абарона дарагічынскай крэпасці ● „Зорка" ● Беларуская кухня ● Соннік ● „Сэрцайка" ● Гумар.

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

766.	Уладзімір Асіпюк — Чыжыкі	— 1200 зл.
767.	Ніна і Анатоль Мартыновічы — Орля	— 3600 зл.
768.	Іван Буднік — Чыжыкі	— 1000 зл.
769.	Рыгор Красько — Чыжыкі	— 500 зл.
770.	Васіль Тамашук — Чыжыкі	— 500 зл.
771.	Іван Пракапюк — Чыжыкі	— 1200 зл.
772.	Іван Лаўрыновіч — Чыжыкі	— 1200 зл.
773.	Уладзімір Місейчук — Чыжыкі	— 1200 зл.
774.	Нікіфар Бурачык — Чыжыкі	— 1200 зл.
775.	Надзея Грыгарук — Гайнаўка	— 200 зл.
776.	Кааператыўны банк у Нараўцы	— 5000 зл.
777.	Мар'я Максімюк — Гайнаўка	— 200 зл.
778.	Надзея Раманюк — Гайнаўка	— 200 зл.
779.	Іван Іванюк — Гайнаўка	— 200 зл.
780.	Ірына Федарук — Гайнаўка	— 200 зл.
781.	Мар'я Даняляцкая — Гайнаўка	— 1200 зл.
782.	Тэатр паэзіі „Парнас", БГКТ, Бельск-Падляшскі	— 2391 зл.
783.	Аляксандр Лаўрыновіч — Пасечнікі Вялікія	— 1200 зл.
784.	Інвалідскі кааператыў „Постэмп" у Гайнаўцы	— 50000 зл.
785.	Гайнаўскае прадпрыемства хімічнай перапрацоўкі драўніны ў Гайнаўцы	— 16000 зл.
786.	Гмінная ўправа ў Дубічах Царкоўных	— 10000 зл.
787.	Гмінная ўправа ў Нурцы-станцыі	— 10000 зл.

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

- у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова,
- у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,
- у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54,
- у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6,
- у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
- у Саколцы, вуліца Варынскага 1,
- у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Ніва

АДРАС РЭДАКЦЫІ

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Георгій Валкавыцкі (галоўны рэдактар), Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхал Хмялеўскі, Яніна Чэрнякевіч, Ада Чэчуга (сакратар рэдакцыі), Сакрат Яновіч (тэхнічны рэдактар)

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe, 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 156 zł. półr. 312 zł. rocznej 624 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28 00-958 Warszawa konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał, półrocze roku następnego oraz cały rok następny;
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież.

Zam. 1026/87 r. Nakład 3.400 egz. W-3.

З суседзяга агародчыка

СЛАБЫ ІНТЭЛЕКТ

— Драбілкін! — пазваніў па тэлефоне начальнік цэха дзяжурнаму слесару. — Вось што: механіка сёння не будзе, так што накіроўваю да вас новага работніка. А вы ўжо сам маркуйце: пацягне ён на дзяжурнага слесара ці не?..

— Няхай прыходзіць, — коратка сказаў Драбілкін. — Разбяромся.

Неўзабаве новы работнік ужо заходзіў у кабінет з кароткім, але прыкметным надпісам „Дзяжурныя слесары".

— У шахматы гуляем? — пасля невялікага агульнага знаёмства ва ўпор запытаў гаспадар кабінета ў свайго будучага калегі.

— Не даводзілася, — катэгарычна заявіў той. — Не ведаю нават і назваў фігур.

— А ў шашкі?

— Тое ж самае.

— Можа, красвордзікамі цешымся?

— Не, не захапляюся.

— Ну, а „казла" хоць забіваем?

— На жаль, не...

— Та-а-ак, — пашкадаваў Драбілкін. — Слабаваты ў вас інтэлект. І шкада...

— Ну, як новы работнік? — праз некаторы час пацікавіўся начальнік.

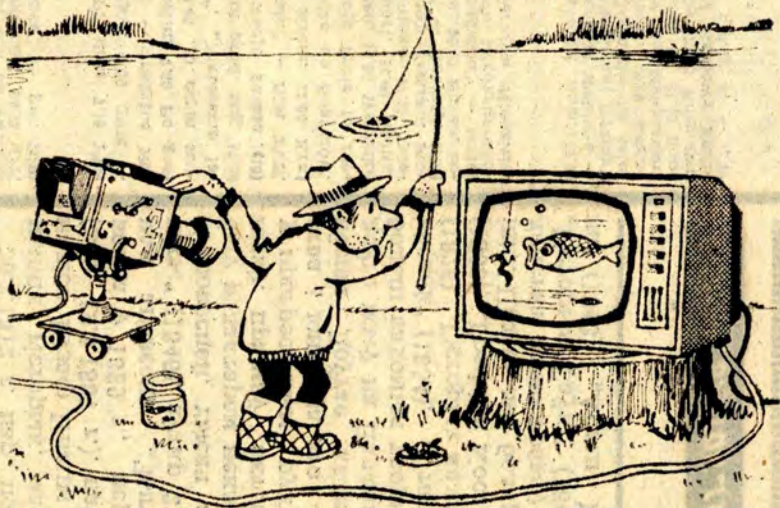
— На пасаду дзяжурнага слесара не падыдзе, — уздыхнуў Драбілкін. — Усю ноч на дзяжурстве спаць будзе...

— Ну што ж, — панік голас у начальніка цэха. — Хай працуе ў дзённую змену...

Мікалай Скварцоў

НАВУКА

САМАГУБЕЦ

Разгневаны задрыпанец прыходзіць з работы і кажа:

— У-у! Была б мая воля — усіх п'яніц перастраляў бы!

Жонка выглядае з кухні:

— Любы, ты што — вырашыў застраліцца?

ЗАГАДКА

— Які самы надзейны спосаб злавіць дзікую качку?

— Купіце хатнюю і дзейнічайце ёй на нервы, пакуль не азвярэе.

КЕМЛІВЫ

— Гэй хлопчык, што ты робіш на дрэве?

— Ды адно з вашых яблык упала, і я хачу павесіць яго назад.

У ЗАДРЫПКОЎСКІХ

— Проста здзіўляюся, — гаворыць пан Задрыпкоўскі сваёй жонцы, — як гэта ты ўхітрылася закончыць размову ўсяго за дваццаць мінут! Што з табою здарылася?

— Набрала няправільны нумар!

НА КАГО ПАДОБНЫ

Нарадзіўся ў Сцяпана першынец. Сябры цікавяцца, на каго падобны сыночак.

— Як маўчыць, — адказвае Сцяпан, — то на мяне, а калі крычыць, то на жонку.

ПАШАНЦАВАЛА

— Я толькі вярнуўся з водпуску.

— Ну і як пашанцавала на надвор'е?

— О, яшчэ як! Дождж ішоў толькі два разы. Першы раз 10 дзён, а другі — два тыдні.

Нязменна цярпеў паражэнне ў барацьбе з самім сабой.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Да вядомага паэта прыйшла маладая жанчына і кажа:

— Я кінула медыцыну і хачу стаць паэтэсай. Так, думаю, я прынясу больш карысці людзям.

Тут падыйшоў Кіндзюліс і сказаў:

— Вы ўжо і так шмат зрабілі для людзей, што кінулі медыцыну.

— ✻ —

— Такім чынам вас абвінавачваюць у шарлатанстве. Вы прадавалі сваім кліентам эліксір вечнай маладосці. Ці асуджаліся вы раней?

— Так, у 1650, у 1730 і ў 1890 гадах.

— ✻ —

На сярэбраным вяселлі муж сарамліва прызнаецца жонцы:

— Ведаеш, дарагая, наш шлюб, па сутнасці, вынік памылкі.

— Як! — ускрыквае жонка.

— Так, уяві сабе. Дык я свіснуў у той дзень толькі дзеля таго, каб спыніць таксі.

— З той пары, калі я пачаў скарыстоўваць угнаенні фірмы „Ферст Кемікл", на маім участку расце найлепшае пустазелле ў раёне.

З „Весніка Задрыпоніі"

„РАЗУМНЫ ЎГАРУ НЕ ПОЙДЗЕ"

— так ацанілі ў праўленні шанцы маладога спецыяліста Рамана Надзейновіча на павышэнне.

БАНТОН

Выхаваны чалавек есць спакойна, не спяшаючыся, не абганяючы іншых. Але, Божа барані, — адстаць!

МІНІВЕРШЫ

КРУТЫ ПАВАРОТ

Крутыку рукой крутой
Ён душыў амаль да смерці.
А сягоння ён не той,
Ён яе заступнік, верце...

Аляксей Зарыцкі

СУБАРДЫНАЦЫЯ

— Чаго ж так Моська
брэша на Слана?
— Пасадаю вышэй яна.

Пятро Капчык

ПРА ПАХВАЛУ

Калі цябе хваляць,
ажно заікаюцца,
Павер, над табой,
браток, насміхаюцца.

Міхась Скрыпка

Кур'ёзы

ГОРАД АДНАФАМІЛЬЦАЎ

Аўстрыйскі горад Лустэнау, размешчаны паблізу Бодэнскага возера, — разгорнутая кніга для ўсіх. Тут кожныя два-тры гады выдаецца даведнік, у які ўнесены ўсе жыхары гэтага горада, ад малога да старога, прычым прыводзяцца не толькі адрасы, прозвішчы і імёны, але таксама год нараджэння, сямейнае становішча, месца працы і пасада, колькасць дзяцей, іх імёны.

Справа ў тым, што ў Лустэнау, дзе жыве прыкладна васемнаццаць тысяч чалавек, больш тысячы жыхароў носіць адно і тое ж прозвішча — Хамэрл. Прычым звыш ста гараджан адгукаюцца на імя Анна Хамэрл, так што адзіны спосаб адрозніць адну Анну ад другой — гэта ўказаць, што канкрэтная Анна з'яўляецца ўроджанай Бош, 28 год, настаўніцай і гэтак далей.

Акрача таго, у Лустэнау добрая трэць жыхароў носіць усяго толькі дзесяць прозвішчаў. Мясцовыя старажылы выхваляюцца, што ўсе яны — патомкі тых васьмі чалавек, якія першымі засялілі гэту мясцовасць 1800 год назад.

Праўда заўсёды ўсплывае на паверхню, хоць часам ужо без прыкмет жыцця.